

ANTROPOLOGIA SINBOLIKOA (Apuntiak)

SINBOLOAK ZERTARAKO

- Lévi Strauss “Eraginkortasun sinbolikoa”
- Mary Douglas “Magia y milagro”

KATEGORIAK, SAILKAPENAK ETA ORDENU SINBOLIKOA

- Edmund Leach “La lógica del sacrificio”
- Robert Hertz “La muerte y la mano derecha”
- Mary Douglas “Las abominaciones del levítico”
- Stanley Tambiah “Animals are good to think and good to prohibit”

IGAROBIDE ERRITOAK

- Arnold Van Gennep “Igarobide errituak”
- Victor Turner “Liminalidad y communitas”
- Pierre Bourdieu “Ritos de institución”

SINBOLO ETA ERRITUALA GIZARTE ANTOLAKETAREN IKERKETAN

- Gregory Bateson “Contraste etológico, competición y cismogénesis”
- Victor Turner “Símbolos en el ritual Ndembu”
- Clifford Geertz “Juego profundo: notas sobre la riña de gallos en Bali”

SISTEMA SINBOLIKOEN IRAKURKETA ZEINBAIT: SORGINKERIA ABIAPUNTUA

- Evans Pritchard “Los hombres embrujan a los demás cuando los odian”
- Max Gluckman “La lógica de la ciencia y de la brujería africana”
- Jeanne Favret-Saada “The less one talks, the less one is caught”

HIZKUNTZA ETA METAFORA

- Clifford Geertz “Deskribapen trinkoa: kulturaren teoria interpretatibo bateruntz”

SINBOLOAK ETA ERRITUALAK POLITIKA ALORREAN

- David Kertzer “Rituals, politics and power”
- Begoña Aretxaga “Los funerales en el nacionalismo radical vasco”

ERAGINKORTASUN SINBOLIKOA
-Levi Strauss, Claude-
“Antropologia estrukturala” 1996

LEVI STRAUSS (1908-2009)

- Antropoloa estrukturalaren aita
- Landa lan bakarra egin zuen, gainontzeko denak beste egile batzuen testuen gaineko hausnarketak.

Panamako KUNA YALA tribua_ mitoa + sendabiderako kantua

- Henry Wassen eta Nils M. Holmer-en lana, Panamako Cuna tribuari buruzkoa.
 - Mu-igala edo Muu-ren bidea: sendabierako kantua (bertako Shamanek erabilia)
 - Erditzea zail batean aurrean emakumeari laguntzea du xede.
 - “Muu Puklip nigana etorri da, eta nire *nigapurbalele* (biziaren arima) gorde nahi du betiko” dio kantan.
 - Uste baita, erditze zaila denean, gaixorik dagoela
 - MITOA (abestiak erreferentzia egiten diona)
 - Muu (alua) fetoaren formakuntzaren potentzia arduraduna, birsorketarako funtsezkoa. Muuren jauregia (umetokia)
 - Muu-k bere eginbeharrak gaintu eta amaren arimaz (purba) jabetu.
 - Kantua, beraz, purba galduaren bilaketan datza, ez Muu-ren aurkakoa, bere gehiegikerien kontra baizik.
 - Beraz, emakumearen barnean indar barnean indar ezberdinen arteko gatazka bat legoke (indar hauek organo bakoitzaren baitan dauden espirituak lirateke) eta abestiaren bidez borroka hau konpontzea lortuko litzateke.
 - Esana, errepikatu egiten dute. Emaginak, erdituko duen emakumeak...
 - AHOZKO TRADIZIOAK garrantzia handia duelarik, = errepikatzeak indar handia du.
 - Honekin lotu liteke, abesti honen egitura ere, izan ere, oso modu metaforiko eta zehatzean egindakoa da eta errepikapen ugari erabiltzen dira ahozko komunikazioan ohikoa den bezala.
 - Horrez gain, Nuchuak (egurrezko eskulturak) erabiltzen ditu Shamanak.
 - Aluaren paretik pasatzen ditu bidea argitzeko... munstro eta animalien aurka borrokatu.
 - Eta bueltatzea irudikatu... emakumaren dilatazioa sinbolizatuz.
 - Ze adierazten da... BORROKA
 - Errealitate arruntetik mitora
 - Paralelismoa fisiologikoki irudikatu...
 - Unibertso fisikotik unibertso fisiologikora
 - Kanpoko mundutik gorputz barrura
 - *Muu eta bere alaba muuganak vs. Shamara nuchuak...*
 - Kantua haurra jaiotzean amaitzen da, emakumearen gorputza bere egoerara bueltatzean... HAU GERTATU BEHAR DA

- Eraginkortasun sinbolikoa izan dezan.

ONDORIOAK

- Zaila iruditzen zaigu honelako terapiak sinesgarri izatea
 - Mendebaldeko kulturaren oinarriak BIOMEDIKUNTZAN jarriak daudelako.
- Finean...
 - Onartu mina badagoela
 - Sinesmen partekatua
 - Sinestea sendatu daitekeela
- Kontaketaren helburua
 - Esperientzia erreal bat bueltatu inkontzientetik kontzientera
 - Sinesmen sistema koherente batez baliatuz
- Gaixoa ULERTZEAN sendatzen da
 - Shamanak ahozko hizkuntzaz hornitzen du prozesua
 - Sinboloak + sinbolizatzen duenak (adierazleak + adieraziak)
- Eraginkortasun sinbolikoaren ideia (adibidez) adierazi
 - Levi Straussen arabera, Kunako herritarrentzat Shamanaren erditze abestia erditze prozesuan lagungarria den bezala
 - Frantziako biztanleen kasuan, psikoanalisiak betetzen du leku hori.
 - Zertan?
 - Ideien eta organoen manipulazioa
 - Mito eta operazio paralelismoa
 - Mediku eta gaixo dikotomia
- UNIBERTSALTASUNA: Hortaz, eraginkortasun sinbolikoaren garrantzia bi kultura erabat desberdinetan ematen dela ondoriozta daiteke.
- ERAGINKORTASUN SINBOLIKOA
 - Testuinguru psikologiko, historiko eta sozial jakin batean sortutako zenbait gertakarik aurrez existitzen den egitura baten moldearen barruan egiten den kristalizazio afektibo bat dela dio autoreak, indultzeko daukan gaitasunaren ondorio baita hau.
 - GAITASUN / AHALMEN INDUKTIBOAN / ERAGILEAN datza, zenbait estruktura formalki homologoak edukiko luketenak, estrukturok materia ezberdin eta izakiaren maila ezberdinez osagarriak direlarik: prozesu organikoak, psikismo inkontzientez, pentsamendu erreflexiboz.
- Eraginkortasun sinbolikoa baldin badago...
 - Minaren lasaitzea eman daiteke
 - Gure gorputza kontrolatzen dugu eta alde psikologikoak eragina
 - Sinesmen partekatuak daudelako.
 - Ondorioz, operatiboak dira (funtzionatzen du)
- Testuan azpimarragarria
 - **Interbentzio zuzenik gabeko sendabidearen ideia da.**
 - Gaixotasuna ulertzeko kausa-efektuaren ideia kulturalki errepikakorra litzateke (oin hutsik ibiliz gero ⇐ gaixotu, jainkoak froga bat ezarri nahi duelako ⇐ gaixotu)

- Askotan sendatu ahal izateko zuzeneko interbentzioa erabili ohi bada ere, hau ez da unibertsala. Ideia hau, testuan aipatzen dituen Shamanismoaren inguruko adibide ezberdinekin janzten du Levi-Straussek.
- Hala, **interbentzio mota ezberdinak** daudela esatera iritsiko da: interbentzio zuzena, borroka interbentzioa eta hitzezko interbentzioa.
- **Sistema sinbolikoaren indarra**
 - Eraginkortasun sinbolikoa **unibertsala** da.
 - Autore honen arabera, arlo sinbolikoak edonon izango du eragina sinesmen partekatua duen jendearen artean.
- **Psikoanalisiari buruzko hausnarketa (Kuna eta frantzia)**
 - Hala, bataren eta bestearen pentsaera moldeak maila berekoak direla defendatzen du.
 - Askotan hala uste ez bada ere, arrazionaltasuna mendebaldean soilik agertzen ez den elementua denaren ideia jaso daiteke testuan.

EKARPENAK

- Unibertsaltasunaren ideiak...hainbat helburu
 - Frantziar herritarrak eta Kunako biztanleak maila berean jartzea.
 - Behar psiko- fisiko baten aurrean kultura bakoitzean dauden sinboloen eraginkortasuna frogatzea
 - Kultura bakoitzak modu desberdin batera bilatzen baitio irtenbidea behar psiko-fisiko horri.
- Mendebaldean etnozentrismoa...
 - Biomedikuntzari zilegitasuna eta gainontzekoa sinismen/kontu psikologiko huts (eta balio gutxiagoko zerbait) gisa ikusi.
 - Hemen ere badaude “placeboak”
- Sendabide ezberdinetan arlo sinbolikoak duen presentzia
 - Erabat arrazionaltzat dugun medikuntza ere sinbologiaz beteta dago.
- Kulturaren eragina
 - Gaixotasuna zein kutsatua ez dira berdinak kultura guztietan, eta ondorioz, ezta hau sendatzeko bidea ere.
- Bi ideia hauek elkarlotuta
 - Kultura arlo sinbolikoagatik baldintzatuta (edota alderantziz) baitago.

MAGIA Y MILAGRO
-Mary Douglas-
“Un análisis de los conceptos de contaminación y tabu” 1991 (1973)

MARY DOUGLAS (1921-2007)

- Antropologo britaniarra
 - Filosofia, ekonomia... ere aritua.
- Oxforden ikasia
- Kutsu estrukturalista, baina sinboloen analisisan zentratua
- “Pureza y peligro” zikina eta garbia → gizarte klasifikazioa/antolamendua.
 - Hemengo 4.kapitulua (Magia y milagro)

Magia y milagro

- Autore pila bat ikertu zituen
- Erljio kristauaren eta herri primitiboen arteko antzekotasuna ikertu
 - Erritoak eta magia
- Errituak
 - Hauen bidez erlijio ideiak transmititu
 - Une batean egin, beste barik...
- Magia
 - Guk ulertzeko zailtasunak/mugak
 - Gizarte primitiboek errituen bidez giza funtzionamendua ulertu (ez dira une huts bateko kontua)

Magia primitiboa, miraria eta fedea

- Magiaren oinarria = errituaren oinarria → FEDEA (Smith)
 - Erromatar kristau katolikoak mirarian sinetsi (paralelismoa magiarekin)
 - Gizarte primitiboek magian
 - Izan ere...
 - Gizakia, animalia soziala eta errituala baita.
- Gizarte modergoan eta primitiboan...
 - Edozein unetan gerta daiteke, ez du kausa-ondorioa jarraitzen
 - Hau da ez da erritua eman eta bat-batean aldaketa gertatzen
- Erljio baten biziraupena betetzeko
 - Barne ahalmena eta kanpo irudia → etengabeko hartu emanean
 - Erljioa iraultzaren bidez egokitzen
 - Bertan... ERRITUEN ERAGINKORTASUNA bilatu
- Errituak
 - Gorputza eta garunaren oreka bilatu
 - Sentimenduak kontrolatu
 - Iragana eta oraina lotu
 - Gizarte rol 1 egokitu jarduteko.
- Errituak → TABUAK ezarri
 - Debekuak ezarri, une berean, arauak ezartzen.

Izaera soziala

- Errituen eraginkortasuna
 - Izaera soziala sortzea (talde bateko partaide izatea ahalbidetu), eta horretarako...
 - Testuinguru zehatz bat
 - Fede konpartitua
 - Barneko egoeran kanpo irudia sortu.
- Hau azaltzeko
 - *Txanponaren adibidea (Mauss)*
 - Txanponak ez du baliorik, baina gizarteak balioa eman.
 - Sozialki partekatua den balioa eta konfidantza daukana.
- Kontuan izatekoa...
 - Ezinezkoa da harreman sozialak izatea, ekintza sinboliko gabeak.
- Magiaren eraginkortasuna ere =
 - Fedea behar da!

Zientzia vs. sinboloak

- Gizarte primitiboak eta modernoak_ oinarrian SINBOLOAK
 - Uste okerra
 - Giz. Modernoak → zientzia
 - Giz. Primitiboak → sinboloak
- Baina... ezberdintasuna
 - Giz. Primitiboan_ ELKARTASUN SOZIALA
 - Shamanen kantua (Levi Strauss) → psikologia
 - Egungo terapeuta gisa, aspektu psikosomatikoa, psikologikoa eta soziologikoa taldena landu.
 - Erditze zaila arintzeko kantua
 - Gorputzak onartzen ez duen MINA adimenak onartu eta erlaxazioa + kontzentrazioa lortu.
 - Sendabide shamanikoa (Turner) → Talde lana
 - Giz./Kultura modernoetan_ZATIKATUA
 - Errituak lotura barik, arlo ezberdinetan
 - Giz. Primi → denak lotura

LIBURUAREN EKARPENAK

- Eragin handia antropologian
 - Zatikatzeko/sailkatzeko sistema
- Herri primitiboen antolaketa eta funtzionamendua erakutsi
- Errituen garrantzia adierazi...
 - Errituek aditzera eman...
 - Hitzak jartzen ditugunean esanahia mugatzen dugu.
 - Gauza batzuk bakarrik ulertzen baitira egiten diren ekintzak ikusten.
 - Errituak eremua zabaldu...
- Bizitza soziala/gizarte bizitzaren arazoak aztertzeko...
 - marko berri bat eman.

ONDORIOAK

- Parez pare daukaguna...
 - Sinesmen sistema bat da (EKARPEN NAGUSIA)
- Errituen izaera soziala
 - Ezin da GIZARTEA ulertu ERRITUALIK gabe
 - Ezin da GIZAKIA ulertu SINBOLORIK gabe
 - Errituak → errealitate sozial bat sortu
 - Pentsamendua sortu eta adierazi
 - Gizartearentzako errituak sortu
 - Beharrezkoa gizarte harremanak, sortu, mantendu eta iraunarazteko.
 - Adib:
 - Adiskidetasunak
 - Mezuak, zorionetan gogoratzea, kedadak...
 - Beharrezkoa adierazpen hau dena (errituak finean), adiskidetasuna mantentzeko, elikatzeko...
- Ekintza sinbolikoek errealitatea eraiki
 - Ondoren erritu hauek → errealitatearen eragile/menpeko
- Interpretazioa
 - Giz. Primitiboak + modernoak
 - Bietan daude erritualak...
 - Baina...
 - Giz. primitiboetan
 - Dena antolatzen duena → MAGIA
 - osotasuna + guztiaren azalpena
 - Giz. Modernoetan
 - logika zatikatua
 - Gauza bakoitzarentzat azalpen bat
 - eguraldia
 - gaixotasuna
 - ...

LA LÓGICA DEL SACRIFICIO
-Edmond Leach-
“Cultura y comunicación. La lógica de la conexión de los símbolos” 1989

EDMOND LEACH (1910-1989)

- Britaniarra
- Matematika eta medikuntza ikasia
- Tobagon, 1. kontaktua antropologiarekin
- Irak-eko KURDOAK aztertu zituen
 - 1939 Birmanian lan (BGM hasi)
- Ondoren Londresera, gizarte antropologiako irakasle (Cambridge)

Leach kokatuz

- Ikerketa gehientsuenak zentratu
 - Antropologia polikoan
 - Errituak + mitoak
 - Estrukturalismoan
 - Sinboloen teorian
- Zaila kokatzeko
 - Estrukturalismoa edo funtzionalismoa (bietan ekarpenak)
- Lévi Straussen estrukturalismoa → antrop. Britaniarrean txertatu

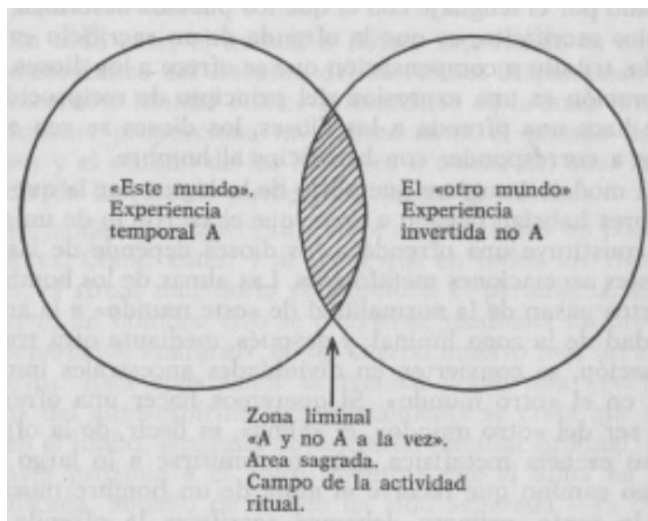
Testuaren nondik norakoak

- Sakrifizioaren gai zentrala
 - Heriotzaren metaforan datza.
- Nola lotu animalien sakrifizioa Jainko eta gizakien arteko komunikazioarekin edota gizakien status sozialaren aldaketarekin?
- Testua 2 alde ezberdinetan banatzen da
 - Alde teorikoa
 - Teoria horren aplikazioa kasu zehatz bati (Aaron apaiz nagusia kontsakrazioari)

Sakrifizioaren logika (alde teoria)

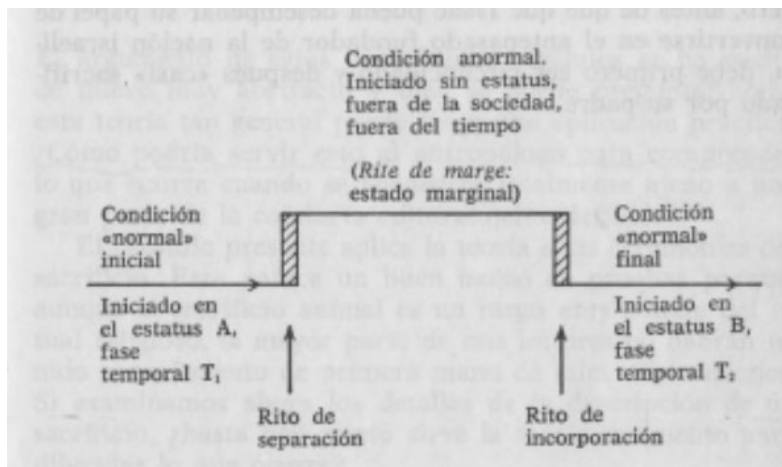
- 2 eredu desberdin proposatzen ditu erritual erlijiosoak esperientzia fisikoaren eta irudimen metafisikoaren munduen arteko harremana adierazteko balio duen esplikatzeke :
 - **1.eredua: Espazio metafisikoa**
 - Mundu hau / Beste mundua = mundu honen inbertsioa
 - Hilkorrak, zahartzen, boteregabekoak, denbora normala/ jaingoak,ahalguztidunak,denbora anormala.
 - Boterea “beste munduan” dago.
 - Ospakizun erlijiosoaren helburua - \square Zubia
 - Autoreak animalien sakrifizioen bitartez, jainko eta gizakiaren arteko komunikazioa azaltzen saiatzen da. Hau da, sakrifizioaren bidez, zubi bat eraikitzen dela azaltzen du.

- “Mundu hau” (fededunen elkartzeko lekua)/ “Zonalde liminala” (bitarteko eremua)/ “Beste mundua” (leku santua)
- Pertsona metafisikoak: gizakiak - □ Jainkoak
- Ekintza erritualen egileak: “apaizak” xamanak”

○ **2.eredua: Denbora metafisikoa**

- Denbora normala / Anormala
 - Ekintza erritualaren helburua, denbora normaletik (ekintzaren hasieran), denbora anormalerako jauzia da. Ordea, ekintza amaieran alderantziz. Ez du forma erlijiosurik eduki behar.

- 2 ereduak erabili ANIMALIEN SAKRAFIZIOAREN LOGIKA azaltzeko, uztargarriak
 - Sakrifikatutako animalia
 - Jainkoari eskaintza egiten dion gizakiarekin identifikatzen da.
 - Jainkoarekiko ELKARREKIKOTASUNA lortu nahi da.
 - Pertsona purifikatu
 - Status berri bat lortu
 - **Sakrifizioa**= Jainkoei egindako oparia eta elkarrekikotasun printzipioa da.
 - 1.eredua: eskaintzaren arimaren bidea - gizakiaren arimaren bidea
 - Sakrifizioan garrantzia: eskaintza baten sinboloa, elkarrekikotasun harreman

- baten adierazpena.
- Sakrifizioaren objektua, emailearen metonimia =zubia.
- 2 eredua: banantzea
 - Heriotza baten ostean gorputza bitan banatzen da:
 - Hildako gorpua (kutsatua dagoena)
 - Arima (beste mundura zuzenean igaroko dena, purifikatua).
 - Errituan beraz, bi aldeak banatzen dira.
 - Gorpua purifikatzera pasa daiteke, edo alde batera utzi.
 - Metafora hil eta berpiztean datza, sakrifizioak ondorengo fase baterako uzten du.
 - Bi denbora antzematen dira.

Deskribapen etnografikoa (alde praktikoa)_Aaron-en sakrifizioa

- Aaron apaiz nagusiaren kontsakrazioa (erlijio judutarra): Sakrifizio erritoen txosten zehatza.
 - **SAKRIFIZIOA**: igarotze-erritua + purifikatze erritua
 - Aaron sazerdote bihurtzeko eta purifikatzeko bere bi seme imperfektuak sakrifikatu beharra, horrela agindu baitio Jainkoak Moisesi.
 - Beste bi seme perfektuekin ordezkatuak izango dira.
- **Sakrifizioen antolaketa zehatza**
 - Espazio banaketaren garrantzia
 - Leku santua, beste mundua balitz bezala → altarea
 - Normalean ikonorenbat dauka (Apaiza-jainkoa)
 - Fededunak, mundu honetan elkarteko lekua → eliza osoa
 - Gune sakratutik gertu, baina era berean banatuta.
 - Bitarteko eremua, zona liminala → altarea-baranda
 - Erritualen mamia gertatzen den gunea (apaiza)
 - Erritualen egitura Levitikon (apaiz izateko arauak) agertzen da
 - Holokaustoa
 - 3 mota daude, ezberdinak dira kostu ekonomikoaren arabera.
 - Biktimaren odola altarean botatzen da.
 - Gorpua bitan banatzen da; ofrenda/hondakina.
 - Ofrenda erre egiten da eta hondakina garbitu eta erre.
 - Eskaintza odolgabea: janaria
 - Apaizari oparia. Animalia ez da akatzen, aitzitik, era berezi batean prestatzen da oparitzeko.
 - Apaizak parte sinbolikoa altarean erre eta bestea jan behar ditu.
 - Sakrifizio baketsua: biktima = emailea
 - Animalia akatu egiten da eta apaizari gantza eta odola oparitzen zaizkio.
 - Animalia akatu aurretik, buruan ikutu (harremana sortu); animalia izango baita bere ordezkoa.
 - Pekatuengatiko sakrifizioa: hondakina erreta.
 - Holokaustooaren antzeko, ostera, hondakina ez da altarean erretzen oso

kutsagarria delako. Kanpoko gunean erre.

- KOPLA-BURUKOA (askoren gaizkiak ordaindu)
 - Akerrak **zozketatu** (Jainkoaren eskuhartze)-- **erritual berezia**:
 - Magiazko aztikeriaz bidez, bertan bildutakoek pekatuak akerrari pasatzen zaizkio.
 - Akerra **basamortura** eraman , **bizirik** utzita.

Kontuan izan beharrekoak

- Aaron- ---- banantzea - ---purutasun --- kanpamentuan
- Akerra ----banantzea----- ezpurutasun ---basamortuan (“sakratua”)
- Erritualaren osagaiek, ez dute, isolaturik, esanahirik; beste osagaiekin alderatuta eta lotuta bihurtzen dira esanguratsu.

ONDORIOAK

- Erritualak
 - Mundu profanotik sakraturako saltoa egin
 - *Sakrifizioa: komunikazio modu bat da (mundu batetik besterakoa)
 - Jainkoarekin harremanetan jartzeko modua
- Erritualean parte hartu
 - Apaizak + animaliak
- Edonork ezin du animalia sakrifikatu

GIZAKIA --- apaiza + animaliak ----JAINKOA

- Gizakia eta animalia sakrifikatzeko → ukitu
- Sakrifizioaren HELBURUA
 - Gizaki horren egoera hobetu eta santutasunera gerturatzea
 - bizirik dauden artean status sozialaren aldaketarako mekanismoa
- Espazioaren banaketak
 - Gizartearen balioak + mundu ikuskera adierazi

ROBERT HERTZ (1881-1915)

- Soziologo frantsesa (lehenbizi filosofia ikasia)
- 1915ean 1.mundu gerran hil zen
- Erljioen soziologia landu zuen batipat
 - Durkheim eta Mauss-ekin lanean aritu zen.
- Baina...
 - Levi Strauss eta Evans-Pritcharden lanetan eragin zuen.
- Testu honetan...
 - Gizarte guztietan nabaria den eskuineko eskuaren nagusitasunaren zergatia azaldu nahi du.

Asimetria organikoa

- Orokorrean eskuineko eskuaren nagusitasuna BIOLOGIAREKIN lotu izanda.
 - Lege naturala (asimetria organikoa):
 - Garuneko ezkerreko hemisferioa eskuinekoa baino askoz garatuago dagoela, eta ezkerreko horrek eragiten dituela eskuinaldeko giharrek.
- BAINA... hori horrela da edo erabilerak eragiten du=
 - KANPOKO INFLUENTZIAK hori horrela izan dadin eragin...
 - Hau da...
 - Biologikoki eskuin eskua gailentzea gizarteak indartzen du, praktika eta balore batzuen bidez.
 - Gainera...
 - Gizakiarekin antzekotasun handiena duten animaliek bi aldean erabilera berdina dute.
- Hertz-ek
 - Zalantzak: eskuinaren eskuaren nagusitasuna organikoa izatean...
 - Baina.. nola azaldu joera organikoa eta kanpoko eragina bat ez etortzea?
 - Adibidez, ezkertiak eskuineko eskua erabiltzera behartuta egoten dira eta, hala ere, ezkerria erabiltzeko joera mantentzen dute.
 - Dena dela...
 - Honek ez du eskuinaren erabateko gailentasuna argitzen. Ezta zergatik eskuinaren erabilera bakarrik indartzen den ere, bien gaitasuna garatu beharrean.

Erljio polaritatea

- Orokorrean, gizartearen gorputzaren eskuin aldea gailentzearen abiapuntua POLARITATE ERLIJISIOA litzateke.
 - Eskubiaren derrigortasuna
 - Ezkerreraren debekua
- Eta hemen zer gertatzen da?
 - Primitiboen mundu espiritualean SAKRATUA vs. PROFANOAK agindu
 - Sakratua: boterea duena + arautua
 - Bizitza sortu eta mantentzen duten botereak, osasuna, gailentasun soziala, ausardia, purua...
 - Profanoa: kontrakoa, ez-purua

- Oprimizailea, auskorra, mingarria...
- Nahastu ezinak/banatuta
- Polaritate hau eremu erlijioso-espirtualetik → eremu sozialera
 - Dualismoak markatzen du primitiboen antolakuntza soziala (arlotan guztietan)
 - Adib. Ugari
 - Zerua vs. lurra, eguna vs. gaua...
 - Gizonezkoa (sokratua, bizitza) eta emakumezkoa (profanoa, heriotza)
 - Bi sexuen arteko bereizketa
 - Sexuaren araberrako lan banaketa
- Eta beraz...
 - Gizakiaren gorputzak ezin du dena arautzen duen polaritate-lege horretatik kanpo gelditu.
 - Gizakia KREZIOAREN MUINA izanda, derrigorrean gertatu beharrekoa.

Eskubiaren eta ezkeraren ezaugarriak

- Karaktere jakin batzuk ezarri zaizkie.
- Hizkuntza
 - Ezkerra: profanoa eta ezpurua, ahulezia, maltzurkeria, gaizkilearena.
 - Ezk. hanka:gaixotasuna, zorte txarra... (Polinesiar ere)
 - Eskubia: botere sakratua, legezkoa, ongilea, eta ongizatearen iturriaren ideia...
 - Hizkuntza indoeuroparrek
 - eskubia adierazteko_hitz bakarra (hedatua + iraunkorra)
 - ezkerra adierazteko_hitz ugari (ez-zabalduak + iraunkortasun txikia)
 - Ezinikusia eta ezinegona sortzen dituelako (Millet)
- Jainkoen irudikapena
 - Esaterako: **Maori**-entzat, eskuina alde sakratua da, botere onak eta sortzaileen kokalekua; ezkerra, aldiz, alde profanoa da, dohainik gabekoa, botere ilun eta susmagarrien lekua.
 - Eskuina, bizitzaren aldea da (indarrarena) eta ezkerra, heriotzarena (ahuleziarena). Ametsetan dardara sentitu bada, izpiritua da; eskuinean agertzen bada zorientasuna eta bizitza izango du, ezkerretatik agertuta, zoritxarra eta heriotza.
- Arra eta emea
 - Eskuina arrarekin eta ezkerra emearekin lotzen dira. Eva, Adanen ezker aldeko saihets batetik sortu zuela Jainkoak dio Bibliak.

Bi eskuen funtzioak

- Kontuan izan behar da...
 - Kulturak, gizakia energia sakratuekin komunikatzea duela xede.
 - Harreman horren bidez jainkoen mesedeak eskuratzea nahi baldin bada, eskuin aldea bakarrik da baliagarria. Baina xedeak jainkoak baretu edo indar maltzurak ezereztatzea bada, orduan, ezkerra erabili behar da.
- Beraz... esku bakoitzari egozten zaizkion ezaugarriak medio...
 - Funtzio sozial bat egozten zaio.
 - Eta honako status soziala dakar...
 - Ezker eskua oso trebatua izatea deabruzko izaeraren adierazle izan ohi da. Ezkerti izateak azti edo sorgin izatearekin lotzen da.
 - Eskuinaren gailentasuna arima onaren isla da.
 - Horregatik...
 - Eskubiko eskuaz: bedeinkazioak, agurrak, ehiza...

- Ezkerrokoarekin: gauza profanoak, ezkutukoak...
- Eskuin eta ezker eskuen erabilpena oso ezberdina da , araututa dago eta eskuinaren lehentasuna hobesten da.

ONDORIOAK

- Eskuin eta ezker aldean arteko derrigorrezko bereizketa pentsamendu primitiboaren DUALISMOAREN ondorioa da.
- Eskuineko eskuak duen abantaila fisiologiko txikiak KONTZIENTZIA KOLEKTIBOAK eragindako bereizte kualitatiboak dira.
 - Gerora, asimetria horretatik abiatuta, gizakiak (behartze soziala) alde bakoitzari guztiz kontrakoak diren ezaugarriak, ezarri dizkio.
- Dikotomia hau (profanoa vs sakratua)
 - Unibertsala
 - Munduaren antolaketa baldintzatu (baita gizakiaren gorputzean ere)
- Polaritate erlijiosoan ere UNIBERTSALA
 - Ezkerra baldintzatu, honek eragina garapenean.
- Irudikapenetan oso garbi ikusi
 - Judas (jesukristoren ezkerrean)_ antolaketa espazialak info +++.
 - Mundua eskubiarekin bedetatu.
- ZERGATIA/JATORRIA
 - Azalpen garbirik ez...
 - Egile batzuk bereizketa hau joera erlijioso eta EGUZKIAREN GURTZA legeekin lotzen dute. (Erligio ezberdinetan eraiki sakratu gehienak ekialdera begira egoten dira).
- Baina GARRANTZIA handia
 - Maila sinbolikoak izugarritzakoa, bizitzako alderdi xehena ere antolatu (jan, garbitu..) Bizirauteko funtsezkoena ere!

INFO GEHIGARRIA: "Gataka" filma

- *Idea nagusia: genetikoki baldintzatuak gaude*
- *Zerikusia: Jainkoak kontrolatzen du gure bizitza eta guk ez dugu gure buruaren kontrolik...*

LAS ABOMINACIONES DEL LEVÍTICO. 1991 (1996)
-Mary Douglas-
(Pureza y peligro. Un análisis de los conceptos de contaminación y tabú)

MARY DOUGLAS (1921-2007)

- Antropologo britaniarra
 - Filosofia, ekonomia... ere aritua.
- Oxforden ikasia
- Kutsu estrukturalista, baina sinboloen analisisan zentratua
- "Pureza y peligro" zikina eta garbia → gizarte klasifikazioa/antolamendua.
 - Hemengo 4.kapitulua (Magia y milagro)

Lege dietetikoak: deuteronomio + levitico

- Lebitikoa testamentu zaharreko zati bat da, Juduen ustez Moisesek idatzia.
 - Bertan, Israelgo herritarrek eta kleroak jarraitu beharreko arauak eskaintzen dira eta nagusiki lau gai lantzen dira
 - jainkoari eskaini beharreko opariak
 - Israelgo abadeen sagaratzea (consagración)
 - garbitasunezko arauak
 - santutasunerako legea.
- Elikagai abominablea = higuigarria baino gehiago, debekatua.
 - Beraz elikadura arauen inguruan hitz egiten du
 - Jan edo ukitu daitezkeen eta ezin daitezkeen animaliak.
 - Zer aztertu?
 - Purutasun vs. ez-purutasun bereizketaren logika.
- Honen arabera... JAN DEZAKEGUNA
 - Apatxak dituztenak
 - Hausnar (2 aldiz mastikatu) egiten dutenak
 - Hegal + ezkatadun arrainak
- EZ jan
 - Hegazti zehatzak (arranoa, belea...)
 - Janari higuigarriak
 - Intsektu hegodunak ez

Lege hauen OINARRIA/ZERGATIA

- Zein oinarri dute lege hauek?
 - Teoria batzuk (1)
 - Zentzurik gabeko legeak dira, arbitrarioak
 - Irrazionalak
 - Arrazoi anitzak
 - Nazka, beldurra...
 - Erlijioa
 - Adib: arabiar kulturaren, sugea deabruaren irudikapena da.
 - Hau diotenak
 - Arauak disziplinazkoak, ez doktrinalak
 - Maimonides: sinbolismorik gabekoak, fisiologian oinarritutako arauak (medikuntza oinarria)

- Filon: medikuntza
- Moises: gula sortzen duten haragiak ekidin, indigestioaren eragile direlako eta gaitzen jatorri.
- Epstein: helburua santitatea bilatzea eta israeldarrak bere buruaren kontrolaren jabe egitea bilatzen da.
- Aritu anglosaxoniarren (Nathaniel Micklem eta R.S. Driver) aburuz, arauak arbitrarioak dira irrazionalak direlako.
- Douglasek, araei zentzua kentzen dien momentutik, ez ditu aintzat hartzen interpretazio hauek eta jakintsuen zalantzak besterik ez direla dio.
- **Beste teoria batzuk (2)**
 - Bertute eta bizioen alegoriak
 - Lege dietetikoak jarraitzeak, pertsona erlijioso bihurtu (bide ona)
 - Bizioa ekidin
 - Lege etikoak (osasanari begira...)
 - Hatzaparra bita = Ongia vs. gaizkia banatuta, ekintza etikoak
 - Hausnar = pentsatzea, gogoeta
 - Hegal + ezkata = kontrola + norbere buruaren kontrola
 - Hauen artean...
 - Stein: lege bakoitzak arrazoi sakonak dituela bere baitan. Lege bakoitzaren atzean animalia bakoitzaren sinbolizazioa dago.
 - Douglas: interpretazio bezala porrot egiten duela uste du, ez duelako azalpen orokor bat ematen eta kontaezinak direlako interpretazioak.
- **Beste batzuk berriz (3)**
 - Kanpoko eraginetatik bereizteko sortuak
 - Ondoko erlijioetarik bereizteko nahia
 - Hau diotenak...
 - Badaude, baina tesi hau ezin da debeku guztietan aplikatu, ez baitago demostratuta.

Douglasen HAUSNARKETA

- Erantzuna: SANTUTASUNAREN ETA HIGUINGARRITASUNAREN kontraesanean
 - profanoa/sakratuaren artean
- Douglasek BEDEINKAZIOA aipatzen du, jatorri gisa.
 - Itun zaharrean; gauza on guztiak bedeinkatu eta jainkoaren obra bete (krezioa)
 - Bedeinkazioak
 - ORDENA ezarri
 - Hau ez jarraitzeak... antzutasuna, pestea, nahasmena bide okerra...
 - Hau, jainkoarekin PAKTUA + ZEREMONIAK + ARAUAK bete
 - Beraz...
 - Betetzea = oparotasuna
 - Ez betetzea = arriskua
- Legeak SANTUTASUNAREN IDEIA kokatu
 - Bereizketa (jainkoarekin parekatua)
 - Osotasuna
 - Inperfektua
 - Osotasunik gabe (fisikoki jarioak = besorik ez...) ezin jainkoarengana hurbildu
 - "Sed santos, porque yo soy santo"
 - Santutasunaren oinarrian (!!!)
 - Izaki bakoitzari egotzitako klasea onartzea.

Zer gertatzen da legeekin?

- **Driver:** Legeak ohituren oinarri
 - A posteriori sortu
- Kokatu dezakegu...
 - Gizarte nekazari eta abeltzainean
 - Txerria ez da errentagarria: narrurik ez, esnerik ez...
 - Beraz ekidin beharra (hausnar ez!)
 - Horrekin batera... gizarte abeltzainean
 - Piztiak debekatu; ehizara joan beharrak abeltzain txarra adierazi.

Itun zaharra = GENESIA

- Sailkapen hirukoitza
 - Lurra
 - Saltoka + oinez
 - Ura
 - Ezkatak + hegalak igeri egiteko
 - Airea
 - 2 hanka + hegoak
- Hau betetzen ez dutenak... inpuruak!
 - Zizarea, sugea...
- Legeen helburua (Moises)
 - Jainkoaren bidea jarraitzea (Jainkoa une oro presente izatea)
 - Santutasunari ekspresio fisikoa ematea
- Kontuan izan...
 - Tenpluetan ere eragina, ezingo delako edozein animalia sakrifikatu tenpluetan.

Liburuko EKARPENAK

- Liburuan ageri diren erlijioak
 - Judaismoa (arau zorrotzak)
 - Kristautasuna (debekuak bai, baina kultura bezala batipat)
 - Islama
- Txerraren ez-jakintasuna... (kristautasunean)
 - Kategorietan 1 egiten ez duen elementua
 - Beraz pentsarazten diguna
 - Ordenari buruzko informazioa ematen digu
 - Finean, gainontzeko kategoriak mantentzen ditu.
 - Gure gizartean, anbigua da (batzuetan ona, bestetan zikina)
- Ordenetik kanpo dauden izakiak, informazio ugari ematen digute garai bateko ohituren inguruan eta...
 - Finean, debekuek lehen zer nolako gizartea zegoen adierazten digute.

ONDORIOAK

- Mary Douglasek munduaren eskema bat planteatzen du puru/ezpuru dikotomia
- *Lege dietetikoak jaunaren batasuna, purutasuna eta perfekzioaren zeinu bezala azaltzen zaizkigu.*

S ARE GOOD TO THINK AND GOOD TO PROHIBIT. 1969
-Stanley Tambiah-
(Ethnology)

STANLEY TAMBIAH (1929)

- STANLEY JEYARAJA TAMBIAH
- Gizarte antropologoa
- 1929 Sri Lanakan jaioa
- Bere lana Thailandia eta Sri Lanakan asko zentratu, baita antropologia erlijioso zein politikoan.

Testuaren nondik norakoa

Gai honi buruzko hausnarketak egin dituzten hainbat autoreren teoriak abiapuntu gisa harturik (hala-nola Douglas, Leach, Radcliffe-Brown eta Strauss), Stanley Tambiah-ek idatziriko testu honek giza taldeen eta animalien arteko erlazioak aztertzen ditu, janariaren tabuak ardatz harturik.

- Bere teoriaren abiapuntua:
 - Douglas: ez zituen gizarte harremanak ondo aztertu (hutsunea).
 - Leach: sexu-harremanak, ezkontza, espazioaren banaketa eta animalien jangarritasuna ikertu zituen.
 - Radcliffe-Brown: utilitarismoan erori zen, animaliak jangarritasun-irizpidearen arabera baino ez zituen harremanak; irizpide gehiago daude.
 - Levi- Strauss: sexu- harremanak, ezkontza eta jatearen debekua metaforikoki lotuta, etikoki praktika bat dakarrena, kode bat. Utilitarismoan erori zen. Aurrekoak animaliekin nahastu zituen eta bereiztu egin nahi zituen. Txorien antolakuntza bera.
- Bere ikerketa Thaiandiako ipar-ekialdeko herrixka bat aztertuz burutzen du eta honako **bi puntu** nagusi jorratzen ditu
 - Sexu harremanak, etxeko kategoriak eta dietako arauak
 - Zein lotura dagoen animalia jangarrien arteko lege eta harreman sexualak eta ezkontzak zehazten dituzten legeen artea.
 - Animalien sailkapena, sailkapenetik kanpo dauden animaliak eta animalia anomaloak
 - Zein den animalien jangarrien inguruko debekuen eta animalia horien arteko sailkapenaren arteko lotura
- Tambiah-ren **ideia nagusia**:
 - Unibertso moral baten baitan dago kokatua dena. Atal guztiak ulertu behar dira gizartea ulertzeko. Koexistentzia, elkarbizitza.

Sexu harremanak, etxeko sailkapena eta dietako arauak

- Tambiah-k 3 Talde erlazionatu:
 - ezkontza eta sexu arteko arauak
 - etxeen atalen sailkapena
 - animaliak (etxekotuak zein basatiak)
- Kontuan izatekoa:
 - Ezkontza, zeremonia eta bankete bezala garrantzitsua.

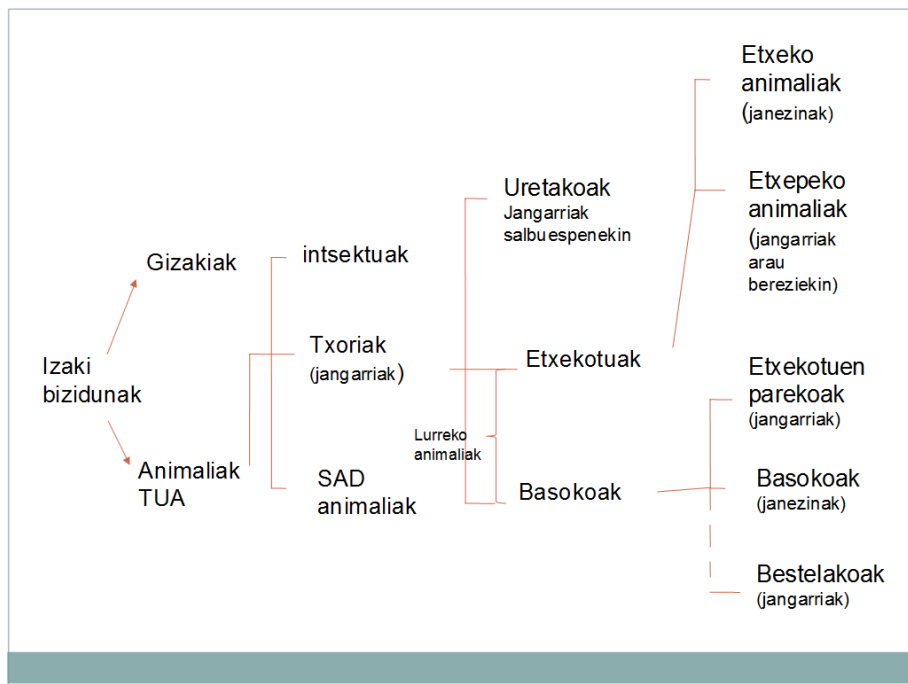
- Gizakien sailkapena + sexu harremanak
 - 2 ardatz
 - Bertikala → Belaunaldi artekoa
 - Horizontala → sexu arteko harremana eta ezkontza
 - Odolezko anai-arrebak → sexua/ezkontza EZ
 - 1.mailako lehengusuak → sexua/ezkontza EZ
 - 2.mailako lehengusuak → sexua BAI/ezkontza EZ
 - Hau konpontzeko erritua, bikotea txakur gisa portatu, dortoka oskoletik jan (=bajina)...
 - 3.mailako lehengusuak → sexua/ezkontza BAI
 - 4.mailako ahaideak (herri = bizi ez direnak) → GOMENDAGARRIENA
 - Herriente arteko lotura dakarrelako
 - Atzerritarrak → deskonfiantza
- Etxeko atalen esanahi soziala
 - Herria → lursailetan banatua → etxe printzipal bat
 - Azpiko “pisua” hutsa
 - Bertan bizi → gurasoak + 1.alaba + alaba txikiena
 - Alaba zaharrenak (bikotearekin) → lursail = etxe berri bat.
 - Alaba txikiena (bikotearekin) → gurasoak zaintzen beti.
 - Logela (beti iparraldean, mendebaldeko aldea ezkerrean, iluna... garbitzeari lotua) 2tan banatua
 - Gurasoen aldea/ATEA/alaba txikia + bikotea (hau ezin da gurasoen aldera pasatu)
 - Gizonak (iparraldean beti)
 - Eta honen ezkerrean emaztea + alaba
- Animalien sailkapena etxekotuak + basatiak
 - Etxekotuak
 - Gizakiaren leku = bizi direnak
 - Txakurra → logelan ez
 - Katua → logelan ere bai bai
 - Logelaren azpian
 - Bufaloa
 - Logela nagusiaren azpian
 - Ez da jaten (etxekoa)
 - Txerria
 - Gonbidatuen logelaren azpian
 - Ez da jaten
 - Etxe inguruan
 - Ahateak/Oiloak
 - Basatiak
 - Bufaloa
 - Ere izan daiteke...
 - Elefantea → hinduismoari lotua, beraz ezin daiteke jan...

Ezkontza eta sexu harremanen arauak, dieta arauak, etxearen atalen sailkapena

3 atalen arteko erlazioa: ezkontza eta sexu harremanen arauak, dieta arauak, etxearen atalei dagokien sailkapena					
Gizakiak	Anaia-arrebak	Lehen lengusuak	2. Lehengusuak	Bestelakoak	kanpotarrak
Ezkontza eta sexu arauak	Inzestuaren tabua	Ezkontza tabua da, harreman sexualak ez	Egomendaturiko ezkontza (baita sexu harremanak)	Ezkontza eta harreman sexualak posible dira	Ezkontzarik ez
Etxeko atalak	Guraso zein alabaren logela zatiak	Logela	Gonbidatuen gela	Sarrerako plataforma	Lur esparru itxia
Atal bakoitzeko arauak	Lotarako arauak generazioaren arabera	Logelara sartzeko eskubide zein arauak	Logelara sartzeko tabua	Gonbidatuak sartzean oinak garbitu	Knpotarrak kanpo geratu
Animalia taldeak	Etxe barruan bizi diren a. etxekotuak	Etxepean bizi diren a. etxekotuak	Beste etxeetatik datozen a. etxekotuak	Basoko animaliak (etxekotuen parekoak ere)	Basoko a. boteretsuak eta tximuak
Jangarritasunaren inguruko arauak	Janezina eta tabua	Zeremonietan ezin dirajana	Zeremonietan jangarria	Jangarria	Janezina eta tabua

Animalien sailkapena

- Animalien sailkapena → izaki bizidunak
- 6 kategoria
 - Gizakia, intsektuak, txoriak, uretako animaliak, animalia etxekotuak eta basoko animaliak.

SAILKAPENETIK KANPOKO ANIMALIAK ETA ANOMALIAK

Musker erraldoia	Umeentzako janari sendagarria
Muskerra	Ez da jaten, baina jateko txiklegia delako, ez berekiko nazkagatik
Etxeko arratoia	Bakarrik ume txikiek jan, helduek jan dezakete baina ez dago onartua
Kameleoia	Sendagarria den janaria
Landako arratoia	Soilik umeek jan, helduek ere baina era pribatuan
Sugea	Jangaitza (higuina)
Apoa	Jangaitza (higuina)
Putrea	Jangaitza (higuina)
Belea	Jangaitza (higuina)

- 2 arazo nagusi agertzen dira arlo honetan:
- Herritarrek ez dituzte animalia hauek goi mailako talde horietan sartzen (sugea, putrea...). Beren jangarritasunean ere islatzen da arazo hau.
- Jangaitzak diren animaliak izanik, jangerriak diren animalien talde berean kokatzen direnak (hontza, urtxakur ...)
- Proposamena
 - Animalia bat ez badago kategoria nagusienetako batean sailkatua → JANARI ANBIGUOA da.
 - Nolabait dietaren mailaketan zein jarrera duen jakiteko, zein kategoriako

- o aurrekaria daukan jakin beharra, balioa emateko.
- o Talde handi baten pean ez dagoen animalia GAI da jatorrizko lekua utzi eta gizakiaren alboan 1.mailako posizioa hartzeko, orduan bilakatu:
 - Tabu gisa edo...
 - Gauza txarren iragarle
- o Kategoriatu batean kokaturiko animalia batek, DOMINAZIOA/INDAR ezaugarriak baditu...
 - Anbiguo bilakatu eta beraz... EZ JANGARRI
- o Kategoriatu batean kokaturiko animalia batek, beste kategoriatu batekoen EZAUGARRIAK ELKARBANATUZ GERO...
 - Jangarria izateaz gain, GOMENDAGARRIA.

ONDORIOAK

- Aztertutako herria EZ da TOTEMIKOA
- Levi Straussi KRITIKA
 - o Natura oinarri → kultura (gizartea)
 - Gizakiaren saltoa
 - o Animaliekiko debekua, gizakiak egiten duena naturatik datorrena ukatzeko.
 - o Honen aurrean Tambaiah-ek dioena... (IDEIA NAGUSIA)
 - Dena bateratuta dagoela, EXISTENTZIA BATERATUA
 - Herritarren animalien munduarekiko erlazioa
 - o Etxearen antolaketa, gizakia/animaliaren sailkapenak, ezkontza...
 - METONIMIA ETA METAFORA bidez animaliekiko dagoen erlazioa ulertu eta horiek, etxeko atalen sailkapenena eta sexu eta ezkontza arauetan nola eragin erakutsi nahi du.
 - o Adib:
 - Bufaloak
 - Erlazio metonimioa: Jan behar dena bizilagunarena, bestela norbere burua jatea bezalakoa litzateke.
 - o Zorte txarra ekarri...
 - Metafora: inestuaren tabua
 - Baina bufaloa izatea...
 - o Aberastasunaren irudikapen
 - o Jaterako orduan, besteena... baina ez hain urrunekoa...
 - = gertatzen da ezkontzarekin ere, "puntu" exogamikoa, baina neurrian.
 - Espazioaren antolaketa
 - konplexua → arauak + debekuak
 - Gurean ere...
 - o Egunko (zonalde publikoa) eta gaueko espazioen (zonalde pribatuagoa) banaketa dago
 - o Dena dela aipatzen da, pribatuaren araua lausotzen doala egun... INTERIORISMO BERRIA...
 - Eta erdi-aroko egoerara bueltatzen edo...
 - Zergatik?
 - Etxean sartzea delako eremu intimoan sartzea
 - Edo, gero eta jende gutxiago sartuko den etxeera.

VAN GENNEP (1873-1957)

- Folklorista eta etnografo frantsesa. (antropologo, etnologo... ere esaten badiote ere)
- Alemanian jaio zen, 1873an, baina gurasoak banadu ostean Frantziara joan zen bizitzera.
- Inongo instituzio akademikoan txertatu gabe, bere kabuz ibili zen.
- Bere lan ezagunena:
 - *Les rites de passage (Los ritos de paso)* 1909an idatzia. Ondoren Turnerrek honi jarraiki garatua bere lanean. Ostiralean ikusiko dugun bezela.
- Baina ez zen lan bakarra izan.
 - *Traité comparatif des nationalités* (1922)
 - Tratado de Versalles-en arira idatzia. Bertan nazionalitatearen ezaugarriak lantzen dira: zentzu historikoa, mozarroak, banderak, ohiturak... Baita fenomeno linguistikoak ere. Nazionalitateen arteko berdintasun eta ezberdintasunak azaleratu asmoz. Nazionalitateen fenomenoaren etnografia edo alderaketaren esertzia gordetzen du.
 - *Manuel de Folklore Français Contemporain* (Manuel de Folklore Francés Contemporáneo, 1937-1958)
 - *Folkloreari buruzko lan hau, lanik esanguratsuen eta anbizio gehien izan zuena kontsideratzen dute XX.mendeko Europako etnografian.*
- Hizkuntzetan abila.
- Itzulpengintzan eta Agrikulturako ministerioan funtzionario, lan akademikoekin nahastuz.
- Gerra mundialen eragina ere bizi izan zuen.

TESTUA ULERTUZ

Igarobide errituen eskema

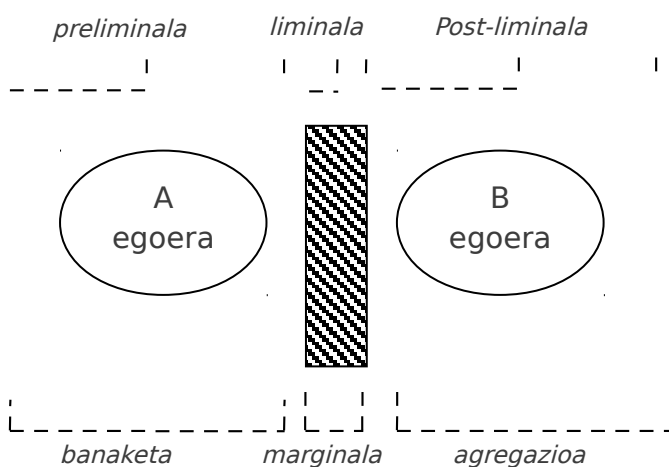
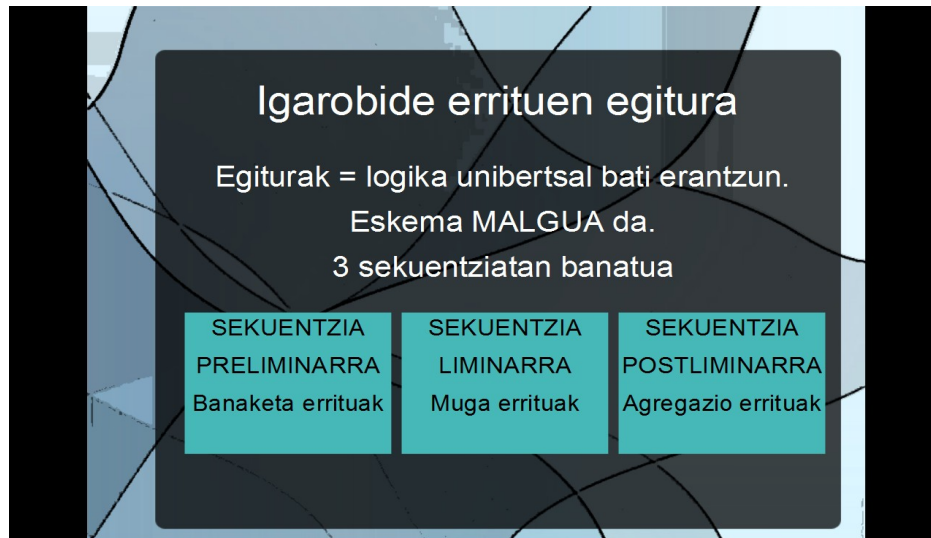
- Egoera batetik bestera edo mundu batetik bestera igarotzeko errituak.
 - Fase ezberdintzat hartzen dira, non egoera batetik beste berri batera igarotzen den.
 - Edozein leku, egoera, maila sozial edo adin aldaketa gauzen duten erritoak dira.
- Igarobide errituen egiturak logika unibertsal bati erantzuten diote.
 - (eskema konkretu bat)
- Eskema hau da, 3 sekuentzian banatua (banaketa ez da hain argia)
 - Banaketa errituak (Funeralak...) -**Sekuentzia preliminarra**-
 - Jokaera sinbolikoa: Banaketa adierazten duena, talde batetik edo egituran zeukan leku batetik, ezaugarri kultural batzuetatik...
 - Muga errituak (ahurdunaldia, hasiera, adin aldaketa...) -**Sekuentzia liminarra**-
 - ataria, trantsizio etapa, frontera
 - Etapa honen ezaugarriak anbiguoak dira, ez dago ez hasierakoari lotua ezta datorrenari ere.
 - Agregazio errituak (ezkontza...) -**Sekuentzia posliminarra**-
 - Pasua ematen da
 - Egoera berri baten, baina egonkorra: eskubideak + eginbeharrak
- Eskema malgua da!
- Igarobide errituak, konbinatzen dira maiz: fekundazio errituak, defentsa errituak, ordenazio errituak...
- Purua-impurua... tarte horretan ere kokatzen da... eta hemendik SAKRATUAZ mintzo!

Sakratua

- Ekarpen handiena: ez dauka balio absoluturik, egoeraren arabera balorea dauka.
- Adibidea
 - Gizona (bere klanean) profanoa, atzerrira joatean bidaian.
 - Emakumea (haurdun) sakratu bilakatzen da.
- Zirkulu majikoen desplazamendua, jendartean orokorrean betetzen dugun lekuaren funtzioaren arabera.
- Profanotik-sakratura (alderantziz), igarobide errituen bitartez.

Igarobide materialen kasua (aztertzen du)

- Mugak
 - Egun: mapetan marraztuak baino ez daude
 - Lehen: formalitate batzuk bete behar (politiko, ekonomiko, juridikoak) mugak pasatzerakoan, baina baita *majiko(teknika)-erlijiosoak (teoria)* ere
 - Ulertzeko: debekuak kristau, musulman...-entzat, haien fedeari lotuta ez zegoen lekuan egotea.
- Igarobide tabuak (ez pasatzea)
 - Objektuak (mugarriak...)
 - Naturalak (arbola, haitza, erreka...)
 - **Bietan, espazioa/objektua konsagratua da eta sakratuaren balorea hartzen du.*
- Marka, margena
 - Egun, herri bat bestearekin ukitzen, LEHEN EZ.
 - Lehen, leku kristaua zati bat eta bestea urruti... tartean, “banda neutroa”, marka izeneko ataletan banatua. (markak atzeratzen, desagertu arte...)
 - Territorio batetik bestera igarotzea, leku neutrotik pasatuz: leku sakratuak.
 - Leku zibilizatueta (Grezia): merkatu guneak, gerrarako gune...
 - Leku semizibilizatueta: desertua, pantanoa, baso basatia (ehizatu-arrantza librea)
 - Gune horretan dagoena, bi munduren arteko egoera berezia (MARJENA)
 - Ideala edo materiala
 - Normalean zeremonia denetan ageri da.
 - Igarobide erritua eta beraz marjenaren “izatea”
 - Herrialde batetik bestera pasatzean, auzo batetik bestera, edo tenpuan, edo etxean.
 - Baina gune hori estua izaten da.
 - Atea/ataria
 - “Pasar el umbral”: atea, kanpo-barne munduaren muga, profano-sakratuaren muga...
 - Honako asko, purifikazio errituak, banaketa errituak... sartzen badira ere.
 - Baina atarian egiten direnak, MARJEN ERRITUAK dira.+
 - Hemendik sortu eskema!

Beraz, Hiru sekuentzietan banatzen dira:

- Banaketa errituak ► sekuentzia preliminarra.
- Muga errituak ► sekuentzia liminarra
- Agregazio errituak ► Sekuentzia postliminarra.

Fase hauetako bakoitzak bere azpi-errituak ditu.

- Hemen hitz egiten da: Arcos de triunfo romanos
 - El triunfador, etsaiaren mundutik banatu behar (errituak), arku azpitik (marjena) pasatu eta mundu erromatarrera agregatu (errituak).
- Ondoren ere azaltzen da, marjenari lotuta
 - TRANSPORTATUA izatearena: lurra ezin du ukitu subjektuak, altxatu beharra.
 - Bodetan, batailoetan...
 - Errelikiak ere alde batetik bestera eramatea...
 - Ez da ez sakratua-ez profanoa, bizitza-heriotzaren artean... dagoela adierazi nahia.
- Sakrifizioa, peregrinajea eta botoa
 - Sistemikoki jarraitzen dute eskema hau, batez ere sakrifizioak.
 - Peregrinazioak
 - Katolikoan: santifikazio arau batzuk abiatu aurretik, profanotik atera (tabuak, elementuak) sakratura sartzeko.
 - ...
 - Devotio (promesa de una persona hacia dios), sakrifizioarekin lotuta, kunplitu beharra esandakoa.
 - Voto de castidad...(pureza, actos sexuales)

Igarobide materialetik espiritualera

- Lehen gehiago zen atari azpitik pasatzea, edo zerbait pasatu beharra... egun zerbait espiritualagoa bilakatu da, esanahia mantenduta ere.

- Baina askotan materiala eta espiritualala lotuta ageri dira.

Igarobide erritoak (materialak)

- Sarbide erritoak:
 - Mendateak: materialak utzi, ofrendak...
 - Erreka pasatzea...
 - *Banatze errituak joatean eta agreaziokoak bueltatzean.
- Sorrera sakrifizioak
 - Igarobide errituak... izaten dira.
 - Etxe berria, tabu da eta errituekin noa bilakatu. (tabua kendu)
- Irteera errituak
 - Sarbide erritoen kontrako, antzera.
 - Adibide ugari
 - Mahomaren garaian, arabeak jainko domestikoaren eskua igurtzi...
 - ATE NAGUSIA: sarbide eta irteera errituen gune (mundu familiarra-kanpokoak)
 - Igarobide errituak bertan.

Beste igarobide erritu batzuk:

**GARRANTZITSUA: Erritu determinatu bakoitza, era ezberdin batera interpretatu daiteke, sistema oso bati edo erritu bakar bati lotuta baldin badago edo nola egiten direnaren arabera.*

ILEA

- Ilean sakrifikazioa (2 operazio ezberdin)
 - Moztea
 - Aurrekontu mundutik banatu
 - umarena (bizitzara saltoa), ezkontzerakoan emakumarena, adinez aldatu, alargunak...
 - AGUA pelikula *Chuyia, Se le afeitada la cabeza e ingresa en un ashram para viudas donde deberá pasar el resto de su vida, convertida en un altar viviente consagrado a la memoria del fallecido. (Deepa Mehta)*
 - Eskeinatzeta
 - Mundu sakratua binkulatzea
 - Ezkontzea: dibinitatea/deabrua
 - ZERGATIK ILEA
 - Banatze erritua, ezberdintze ezaugarri bat delako, elkarrengandik bereizten gaituena (indibiduala nahiz kolektiboa)
 - Adibidez: Rehamma-ko emakumeek bere bizitzan (Maroko)

ZAPIA (VELO)

- Mundu profanotik aldentzeko
- Batzuetan tenporala
 - adibidez ezkontzetan,
- Beste batzuetan definitiboak
 - Tunezeko emakume judioak/emakume musulmanak...
 - jendarte sexualaren parte direlako, jendarte familiar determinatu baten parte direlako, gainontzeko mundu guztiarengandik babestu beharra.
- Bestela
 - Alargun gelditzean, gizonaren alarguna, banatzean.
 - Sokratesek ere...
 - Biktimak, mundu honetatik aldentzeko eta konsagratu (beste mundu sakratura)

HIZKUNTZA BEREZIA

- Zeremonia askotan
- Batez ere, MARJEN uneetan.
- Hitz batzuen debekua edo hizkuntza guztiz berezia.
 - Sazerdoteena (liturgia)
- Nahiko gauza normala, ezberdinketa emateko.

ERRITO SEXUALAK

- *Garrantzitsua: koitua inpureza edo arrisku majiko-erlijiosoa ez daukan lekuetan, ez dago honen inguruko taburik!!!*
- Hainbat ezberdin
 - ABSTINENTZIA
 - Mundu sakratuan sartu nahi duenak eta behin sartutakoan, “pureza” mantendu beharra.
 - PROSTITUZIO KONSAGRATUA
 - Inpurua bada ere, boteretsua da koitua.
 - Dibinitatearekin konsagratua, dibinitatera ailegatzeko.
 - *Mylitta, *basado en el poder sagrado del extranjero*.
 - *Batzuetan beraz, koituari uko egiteak balio du eta beste batzutean talde batean onartu izateko koitua beharra.*
 - LIZENTZIA SEXUALA
 - Hasiera errituei lotuak, agregazioa lortu nahia.
 - Komunitate batzuen parte izateko pic-nic antzera, baina sexuarekin.
 - Denak denekin lotu, jendarte bat osatzen dutenen arteko lotura, sakona eta osoa.
 - Akelarrea?
 - Adierazi beharra...
 - Heterosexualitatean bezala, homosexualitatean ere.
 - Adibide gisa: Melanesian gizon zahar baten eta gazte baten arteko erritual bat azaltzen du. (pederastia, ez da ezer txarra)
 - Hainbat antzinako gizartetan homosexualitatea guztiz normala dela aipatzen du.
 - El rito de Cos
 - Hercules emakumez jantziz, sazerdoteak Herculesen “emakumeak” irudikatu, beraz ekintza homosexual bat...
 - Animaliekin
 - Agregazio erritua izan daiteke.
 - Madagaskarren esaterako
 - Bidaiatik datorren gizonak bere emaztearekin sexu harremanak izan aurretik, etxekotu gabeko behiarekin izan baino lehen, ondo zaindua-apaindua...
 - ...
 - MUTILAZIOAK (organo sexualetan)
 - Ablazioa, circuncisioa...
 - 3 faseak ematen dira.
 - Kulturalki elementu batzuen presentzia ageri da, errituak espezifikoak eta pertsona espezifikoak baita.
 - Infantziatik nerabegarora pasatzea irudikatzen du.

FLAGELAZIOAK (Kolpeak)

- Interpretazio anitzak

- Sadismoarekin ere lotua, sexualki jokatzen du.
- Orokorrean, inpurua dena aldentzeko...
 - Teoria ezberdinak
 - Reinach: deabruak aldentzeko
 - Frazer: purifikatzeko
 - Thomsen: gorputza indarrez betetzeko.
- Batzuetan agregazio bezala (komunioan), baina beste hainbat lekutan banaketa erritu gisa...

LEHENENGO ALDIA

- Esangura berezia
 - Hainbat erritutan ere, gainera askok lehenbiziko aldian baino ez dute esangura gordetzen.
- Igarobide errituen eskema, bete-betean.
 - Banaketa profanotik, betikotik... eta konsagrazioa.
- Haurdunaldia, erditzea...
- 1. haurra (mayorazgoa, batez ere lehenengo gizona)
- 1.koitoa (virjinitatea galtziak, batez ere emakumeengan)
- Menarkia
- 1.matrimonioa
- Poliginiotan ere, 1.emakumeak indar handiagoa.
- Garrantzitsua:
 - Hainbat lekutan, ezkontzaren erritua, 1go seme-alabaren jaiotzarekin amaitu.
 - Emakumeak, maila hartu, umea izatean (hau hemen ere igertzen da...)
- Behin dominio berri batean sartuta, gainontzekoa errepikapen hutsa da.

Urteko, urtarotako, hilabeteetako nahiz eguneroko zeremoniak

- Autore ezberdinak aipatzen ditu
 - Frazer esaterako.
- Urte amaierako eta hasierako errituak
 - Pekin
 - Urte zaharrarekin banaketa erritua
 - Barkamenaren erritua (sendia guztia batzen delarik)
 - Margen unea
 - Gau guztia edo gau zati bat, aldaketa unea.
 - Urte berria
 - Margen unea
 - Eguna, astea edo hilabetea
- Urtaro aldaketak
 - Bataren banatzea eta bestearen agregazioa.
 - Lotura ekonomiarekin eta nekazal, abeltzan munduekin.

NIRE EKARPENAK:

- **Van Gennep-ek:** antzinako Egiptoko erritu sistematizatuarekin paralelismoa
 - Igarobide errituekin
 - Sistema horus eta sistema osiris (tartean errituak)
- **NIRI:** Bat baino gehiago etorri zaizkit gogora:
 - Adibide batzuk: karrera amaierako graduazioa (pelikula yankietakoa), soltero despedidak, nobatadak, San Juan gaua...

- Sinbolikoki garrantzia handia, egundaino ailegatua.

Kintxuak (Aretxabaleta)

- *Ohitura den moduan, urte horretan 19 urte beteko dituzten neska eta mutil aretxabaletarrak kantuan irteten dira Santa Ageda bezperan eta egunean bertan.*
- *Santa Ageda bezperan:*
 - *Baserritar jantzita, baserriz baserri kantatzen.*
 - *Diru eta jan eskean.*
- *Santa Ageda egunean berriz, kalean etxez etxe.*
 - *Errapa zuriarekin, gerriko eta txapel gorriaz.*
 - *Arratsaldean plazan DANTZA*
 - *2 kintoren arteko desafio dantza egiten da.*
 - *2 hauek beste 2 pertsona ateratzen dituzte plazara eta hauei aureskua dantzatzen diete.*
 - *Denek banakua dantza egiten dute.*
 - *Azkenik, fandangoa eta arin-arina.*
- *Santa Ageda egunetatik haruntzago...*
 - *Bezperatik inauterietako astebururaino domekero dantza egiten dute plazan.*
- *Horrez gain, kintxuak izan aurretiko urtean (18 urte betetzen dituzten urtean) San Juan bezperan txopua moztu eta san juan gabaz plazaren erdian altxatzen dute.*
- *Lehen mutilak bakarrik, soldaduzkara joan aurretik, baina duela 5-6 urtetatik hona neska eta mutilek.*
- **ZER ADIERAZI?**
 - *Oier Araolaza (antropologo eta dantzariak) hitzetan, aroetako erritu gisa. Adin aldaketa sinbolizatzen duen erritua, ume izateari laga eta helduen gizartean sartzea adierazten du.*

ONDORIOAK

- Igarobide errituen egiturak logika unibertsal bati erantzuten diote.
- Gizarte batean sakratutasuna ez da absolutua eta finkoa; unean uneko beharren arabera aldakorra da. Malgua da; hau da, sakratutasun kontzeptua bera unibertsala izan arren, berau materializatzeko modua ez da unibertsala. Sakratu hitza erabiltzen duenean, mundu izpiritualari lotzen dio eta ez beti debekuari. Ez da termino erlijioso soilik.
- Igarobide errituak izan daitezke: sarbide errituak, irteera errituak, sorrera sakrifizioak, urteko ospakizunak ... Honako elementuak ageri ohi dira halakoetan: ilea, zapia, hizkuntza berezien erabilerak, erritu sexualak, kolpeak, lehenengo aldia, urte/urtaro/hilabete/egunero-ko ospakizunak ...
- Kotsagrazioa
- Magia = erlijioaren teknika da: “magiko-erlijioso” terminoa erabiltzen du.
- Margena edo muga: bi munduen arteko egoera berezia da.
- Bizitzan zehar, hainbat fase bata bestearekiko exkluianteak dira; banaketa markatzen dute; estatus ezberdinak.
- Iniziazio errituetako ezaugarri garrantzitsuena, mina izan ohi da.

Igarobide tabuak: ez pasatzeari deritzo

IMINALIDAD Y COMMUNITAS. 1988 (1969)
-Victor Turner-
“El proceso ritual”

VICTOR TURNER (1920-1983)

- Eskoziarra
- Filosofia hasi, ondoren 1.mundu gerra eta antropologiara salto.
- Max Gluckman ezagutu ostean...
 - Afrikan murgildu, eta antropologo afrikanista dela esan genezake.
 - Honek ondorengo norabidea hartzea eragin zion...
- Estrukturalismo funtzionalistatik → antropologia sinboliko interpretatibora (esperientziaren antropologia)

Kokapena

- SINBOLOEK gizare sare osoa osatu
 - Gizakia bertan hara eta hona.
 - Ibilbide hori ulertzeko... “Drama social” kontzeptuaren bidez sinbolo-sarea azertu.
- Sinboloak = gizartearen asmakuntza, identitatea...
 - Baina era berean, gizarteari eragin.

Liminalitatea

- Igarotze errituak = pertsona bat estatus batetik bestera aldatzen laguntzen dutenak.
- Van Gennep-en errituen faseen bereizketa bera erabiltzen du.
 - Banaketa fasea: subjektua sinbolikoki taldetik aldentzen da
 - Fase liminala: banakoak ezaugarri anbiguoak ditu; berdintasuna
 - Estatusa galdu.
 - Birsartze fasea: estatus berria hartutakoan, egoera egonkorra. Eskubide eta betebeharrak ditu.
 - Berriz ere komunitatean sartu, baina fase ezberdin batean.
 - Beraz...
 - Estatus soziala, adin aldaketa edota toki aldaketa guztiak ahalbidetzen ditu.
- LIMINALITATEAN...
 - Gizartea COMMUNITAS bilakatu
 - Egitura eza
 - Erritualaren parte direnak = maila berean
 - BAINA autoritate baten kontrolpean.
 - Estatus sozial EZ = dutenak BATU.
 - Egoera honetan jabetu, botereduna ez dela ezer “behekorik” gabe.
 - Egitura gabea bada ere, batak bestea ahalbidetzen du.
 - Horretarako, goi mailako posizioa beteko duena behe mailako posiziotik igarotzen dela ziurtatzen da; handia izateko besteen menpe egoten jakin behar duzu.
 - Liminalean dagoena TABULA RASA da
 - Ezer gabe gelditzen da, hutsik → fase berrira sartzeko.

Communitas (egitura)

- Communitasa, gizarte egituraren EGOERA LIMINALA.
- Gizarte egitura eta komunitas-a bereizten ditu:

- Kontzeptu antagonikoak
- Batak bestearen biziraupena ziurtatu.

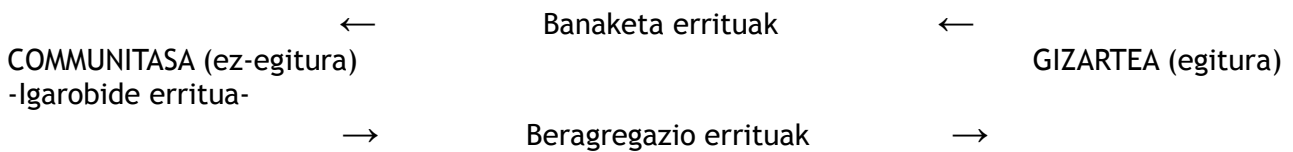
Gizarte estruktura	Communitas
Behin betiko egoera	Trantsizioa
Egoismoa	Egoismo eza
Ezberdintasuna	Berdintasuna
Sekularra	Sakratua
Indibidualismoa	Taldeak du garrantzia
Estatus desberdinak	Estatusik gabe, maila/ezberdintasunik ez

- Beraz, egoera liminar honetan aurkitzen dena, ez dago ez alde batean ez bestean, eta aldi berean bitan aurkitzen da.
 - Hori dela eta da sinbologia eratzaileritzona.
- Nahiz eta, egoera honetan... gizarteko betebeharretatik kanpo egon
 - OBLIGAZIO oso esanguratsu bat → Zaharrekiko obligazioa
 - Zaharrek gizartearen ongizatea eta araudia irudikatzen dute, hori dela eta hauen aurka joatea gizarte ohituren eta baloreen aurka joatea litzateke, beraz erabateko obedientzia zor zaie, bizitza guztian zehar.

Adibideak

- Ndembu tribua
 - Buruzagi izateko, pertsona hau emakume edo asko preziatzen duen esklabu batekin txabola =
 - Biak =
 - Jarrera sumisoan
 - Buruzagi izango denak umiltasun ariketa
 - Ondoren komunitatean bateratasunaren bermatzaile izango delako.
 - Ez dezan boterea bere nahietarako erabili gero, aurre-zigor moduko bat.
- Erljio monoteistak (Adib. kristautasuna)
 - Sakrifizioa, dena garbitu... jainkoarenganaino iristeko.
 - Adib: monjak
- Bufoiak
 - Egitura eta komunitatea harremanetan daude
 - Nornaltasunetik kanpo daudenak, egiturari kritika
- Hippyak
 - Komunitate propioa sortu
- Ahaidetasun ereduak
 - Patrilinajea bada → ondorengotza gizonezkoari
 - Egitura, gizonezkoak irudikatu
 - Arauak, morala... (communitasa) emakumeak irudikatu
 - Matrilinajea, alderantziz.

ONDORIOAK

- Bizitza soziala prozesu dialektikoa da: Gizarte estruktura eta communitas arteko ibilbidea etengabe burutzen da. Norbanakoa bizitzan zehar txandaka estrukturan edo communitas-ean egongo da; egoera egonkorrean (status) edo trantsizioan.
 - Antagonikoak diren bi esparruak, aldez, eremu berean bizi daitezke, beti ere sinboloz beteriko erritual batean harira.
 - Dena den, eremu hauek ezagutu gabe gizarteak ezin du biziraun eta gizarte egiturak iraun dezan, muturreko egoera ere behar du.
- Turnerrek dio...
 - Egituraren auzia FUNTSEZKOA dela
 - Egitura permanentea → statusa, araua, ordena → munduaren ordena
 - Egitura ez-permanentea → communitasa → hierarkia desagertua
 - Baina...
 - Zer gertatzen da aita santua, monjen arteko hierarkiekin...???
 - Subliminalagoak badira ere, ematen dira hierarkiak.
 - Batak bestea behar du...
 - Erritualaren bidez
 - Honek etengabe lortu, EGITURA BERRANTOLATZEA.
- Sinboloek egoera liminalan daude horiei ezagutza bat transmititzen die, eskuratuko duten estatus berriaren bidez gizarteko dinamikan bateragarriak izan daitezten.
- Sakratutasuna: Gizarte status orok du alderdi sakratua. “Sakratutasun” hau, igarobide errituetan bereganatuko litzateke. Funtzio bikoitza du beraz liminalitateak:
 - estatusa lortuko duen pertsonaren “egoa” neurtzea
 - umiltasuna, xumetasuna bereganatzen duela ziurtatzea.
- Altua eta baxua, communitas eta estruktura, homogeneotasuna eta ezberdintzea ... Aurkakoak diren kontzeptu hauek bizi behar ditugu.

RITOS DE INSTITUCIÓN. 1985 (1982)

-Pierre Bourdieu-

“¿Qué significa hablar?”

PIERRE BOURDIEU (1930-2002)

- Denguin-en jaio eta Parisen hila.
- Ikasle fina, Filosofiari ekin.
- Ondoren betebeharrak militarrek (Argelian) eta Filosofiari Soziologiara.
- Pariseko Unibertsitatean aritua, Rymon Aaronen esanetara.
- Marxekin lotura handia.
- 68ko iraultza ezagutu, ondoren hezkuntza eta kulturaren soziologiaren zentroa sortu.
- Editore garrantzitsua ere bai.

Igarotze errituak → instituzio/ezarpen errituak

- Termino honen inguruan...
 - Van Gennep:
 - Izendatu + deskribatu
 - Garrantzia handiko fenomeno soziala
 - Turner:
 - Deskribazioan sakondu + faseak landu
- KRITIKA:
 - Ez dira urrunago joan
 - Beste ikuspuntu batetik enfokatu beharra
 - Errituaren funtzio soziala: BEREIZKETA
 - Erritua egin dezaketen/ezin dutenen arteko bereizketa azpimarragarria.
 - Errituak zehazten duen mugaren esanahia
 - Zilegitasunaren eta transgresioaren artean
 - Proposamena
 - Izen aldaketa → **ezarpen errituak**
 - Hizkuntza eta erabilitako terminoei garrantzia ematen die.

Errituen zeregina

- Zer egiten du errituak?
 - Sakralizatu/naturalizatu
 - MUGA ARBITRARIO BAT ezarri (natura balitz bezala)
 - Gizarte barruko bereizketak zilegi egin
 - “El hombre es a la mujer, lo que el sol a la luna”
- Nola?
 - Errituan zehar TRANSGREDITU muga horiek
 - Elementuak pasa egiten dira... (hori diote Van Gennep/Turner)
 - Baina LINEAK bereizki batez ere,
 - Pasa dezaketenak
 - Pasa ezin dutenak

Instituzio errituen eraginkortasun sinbolikoa

- Errituek ezberdintasuna eraiki
 - Ezberdintasun soziala sortu edo onartu
 - Aurrez egon daiteke edo ez
 - Eraginkortasuna
 - Gizaki hori izango dena eraiki

- Errealitatearen gainean ERAGIN, honen errepresentazioan eraginez.

Errealitatea eta ekintza

- Erritua igarotzen duenak eta gainontzekoek onartzen dute
 - Benetan eraldatzen du kontsokratua den pertsona (Will Hunting)
 - Besteek nola ikusten + tratatzen duten
 - Norbera nola ikusi + jokatzeko duen
- Normalean, rito de insitución hauek aurrez objektiboki existitzen den ezberdintasun bat erabiltzen dute (sexua, adina) [Durkheimek "delirio fundado" deitzen die].
- Baina...
 - Gizarteak diskontinuo bat sortu (berez jarraia den horretan)
 - 5a aprobataua/ez-aprobataua

Identitate inposatua eta protokoloak

- Errituaren bidez, IDENTITATEA inposatu/ezarri
 - Interakzio sozialaren bidez...
 - Norbanakoari zer den esaten zaio (indicativo) -----> Zer izan behar duen adieraziz (imperativo)
- Definizioak MUGAK ezartzen ditu
 - Ezaugarriak ezarri, "zaren horretan bilakatu" dakartzate.

Taldea eta banakoa

- Esentzia soziala aitortu
 - Taldeak izaera horren arabera tratatu
 - Tratamendu horrek, norbera horrela ikusarazi
 - Bat etorri definizioarekin
- Balekoa
 - Sozialki talde edo instituzio batek izendatu badu.
- KONTUAN IZAN
 - Lorpen zientifiko handienak, eskola prestigioetsuenetatik...
 - Espero delako eta horretara bideratzen direlako ezaugarri, indarrak, espektatibak...

Atzera buelta gabe

- Definizioek, definituak mugatzen dituzte euren mugen baitara/izan behar dutenera
- Mugak balio du
 - Kanpokoak ez sartzeko
 - Barrukoak ez ateratzeko
 - Beraz...
 - Kontrolatzeko, hauxe da instituzio errituen funtzioa
- Nola?
 - Hezkuntzak
 - Ohitura, ezaugarri konstante bihurtzen dira.
 - 2. natura bihurtu, ezberdintasun naturalizatu.
 - Gorputzaren zigorra, sufriimendua
 - Sufriimenduak, apegua sortu
 - Gustuak sortu
 - Ezaugarri batzuk hartuarazi
 - "Gustos de clase": kanpo ezaugarri batzuk, posizio soziala markatzen dutenak eta ezberdintasunak, mugak markatzen dituztenak (arropa, sinbolo, kondekorazio;

ibilera, hizkera, interesak).

Estrategias de condescendencia (Atsegin egite/emate // Onarpen estrategiak)

- Pertsonari identitate sozial bat eman
 - Eta egin duen hori, "kategoria" horren baitan dagoelarik epaitzen da.
 - Nahiz eta bere identitateari ez-dagokion zerbait egin... identitateak agintzen du.
 - Intentzioz transgreditu / pasa lezake norbanakoak bereizten duen muga, baina bere estatusetik ikusten jarraituko da. "Tiene el privilegio de los privilegiados, el que consiste en tomar libertades con su privilegio".
 - Grazia, karitatea, boluntarioak, antropologoak? Bere posizioa ezagutzen duenez, joka dezake.
 - Adib
 - Antr. Eboluzionistak
 - Gizarte primitiboetatik, gizarte zibilizatuera pasatzen zela esan...
 - Baina noski hau esatea erraza da, norbere posizioa ziur baitaude.
 - Aitortzen du, maila goreneko estatusa ematen duten identitateak dituztenek, muga hauekin jolas dezaketela; protokoloak ez errespetatuz gero ere, sozialki onartuak izan daitezkeela (Adib. Erregearen: Por que no te callas?)

Sozialki onartuak

- Insituzio errituak eraginkorrak...
 - KOLEKTIBOKI ONARTUAK badira (gizarteak onartu behar)
 - Insituzio batek, sinbolo-tituluek materializatu, hitzen bidez esaterako.
- Erritua
 - agente egoki batek, dagokion lekuan/unean egin beharra.
 - Adib:
 - Pussy Riot: eraginkortasun sinbolikoa aldatuko da hartzaileak jasotzeko zenbateraino prestatuta daudenaren arabera. Ez zeuden prest, hortik hain eraginkorra?

ONDORIOAK

- Azken gogoeta: BIZITZARI ZENTZUA
 - Insituzio errituek inposatzen edo ematen duten identitate horrek, banakoaren bizitzari zentzua ematen dio; zeregin bat, helburu bat, bizitzan.
- GIZARTEA ESTRATIFIKATU
 - Erritua igarotzen dutenen existentzia justifikatzen dute, Dena, Izana. Baina sinboloen izaera diferentzialaren ondorioz, erritua igarotzen ez duen talde osagarria Ezereza edo Ez Dena kategorian gelditzen da.
- Oso gai politikoak landu
 - BOTEREAREKIN lotura
 - botere harremanak, eraiki.
- Mekanismo sozialak sortu
 - EZBERDINAK sortu, mantendu, elikatzeko...
- 70-80-90. hamarkada hauetan
 - Boterearen hausnarketak (Frantzia batez ere)
 - Gainera kontuan izan, Bourdieu 68.ko maiatza bizi izan...
 - esparru akademikoan ere egina (kalekoak)

- Bourdieu
 - Egur handia: Van Gennep(proposatu kontzeptua) + Turnerri(sakondu kontzeptuan)
 - Jakintza nola eraikitzen duen ikusten dugu, egurra emanez...
- Foucault
 - Botere egiturak aztertu
 - Norbanakoa (genero eraikuntzari eta sexualitateari lotuta)
 - Estatua (instituzio kontrolak)
- Dominazio sinbolikoa
 - Van Gennep (frantsesa + postu akademiko gabea)
 - Bourdieu (Ingelesa dominatu, frantsesa izan arren + postu akademikoa)
- Kontatzen dena +++
 - BOTERE SINBOLIKOA oinarri
 - Jakintza nola eraikitzen den adierazi
 - Eta kontuan izan behar da...
 - Figura esanguratsua, Frantziako pentsalarien artean.
 - Berak... MUGAK sortu zituelako (gizarte zientzietako pentsalarien artean)
 - Bere kontrakoak + bere aldekoak

CONTRASTE ETOLÓGICO, COMPETICIÓN Y CISMOGÉNESIS. 1990 (1980)

-Gregory Bateson-

“Naven: un ceremonial latmul”

GREGORY BATESON (1904-1980)

- Erresuma Batua
- Zoologia + biologian aditua.
- Landa lana: Ginea Berrian (latmul herria)
- Berea emaztea_ Margaret Mead

Kontzeptuak

- ETHOS: Komunitate baten jokabide, portaera eta arau multzoa, zeintzuek, komunitate horrek identitatea osatzen duten. // Komunitate batek jokaera eta portaeren bidez eraikitako identitatea.

Ezberdintasun etologikoa azaltzeko_ 2 teoria

- 1. teoria
 - Ethos-a ezberdintasun fisikoek determinatzen dutela diotena.
 - Oinordekotzatik jasotzen ditugun ezaugarri fisikoak
- 2. teoria
 - Ethos-a eraikuntza kulturala dela diotena.
 - Honen baitan kokatu, Margaret Mead
 - Ginea Berriko 3 tributan egindako ikerketatik ondorioztatu
 - Sexuen arteko ezberdintasuna kulturak determinatzen dutela.

Bateson_latmul herriko ethos maskulino/femeninoa ikertu

- Bateson-ek dio...
 - Fisiologi sexuala ezin da izan ethos-en determinatzailea. Tarteko kontzeptu bat behar da.
 - Eragin sozial/kulturala behar da.
- Honela hazten da ikertzen...
- Eta gizonezkoentzat ethos bat eta emakumezkoentzat beste bat bereizten ditu.
- Erreferentzia egiten dio Mead-en lanari
 - Arapesh herrian ethos 1 dago ♀ eta ♂-ntzat
 - Mundugor herrian ere bai.
- Baina latmul herrian...
 - ♀ ethos bat = Arapesh-en antza
 - ♂ ethos bat = Mundugor-en antza
- Hau aztertzekeo...
 - HAURRENGAN arreta (0-2 urtekoak)
 - Hauek = hezten dituzte latmul herrian/bereizketarik gabe.
 - Baina 2 urtetik aurrera...
 - Helduen imitazioa...
 - Mutilek gizona imitatu eta neskek ama.
 - ♀ haurren zaintzara eta elikadurara bideratzen dituzte
 - ♂ ehizara.
 - Honela, gizarteko *status quo*-a (oreka dinamikoa) mantentzen dela aipatu.

Oreka dinamikoa = Status quo

- Oreka dinamiko (status quo) horretan...
 - Ethos-ak elkarrengandik gero eta ++ bereizten dira.

- Eta zenbat eta gizarteratuago... bereizketa gero eta ++
 - Honi deitzen dio...
 - Cismogenesia
 - Cismo=schisma=banaketa
 - Genesi=sorrera
 - Status quo-aren hausturaren sorrera

Cismogenesia

- Zer da?
 - Botere-prozesu ezberdinak dire medio (osagarria edo asimetrikoa) gertatzen den prozesu akumulatiboa.
- Horrela ulertu behar da ESKEMA:
 - Cismogenesia ⇐ Status quo-a ⇐ Oreka dinamikoa
- BOTERE PROZESU EZBERDINAK
 - **Cismogenesi osagarria**
 - Talde botereduna eta menpekoa bereizten dira eta lehenengoak, bigarrenaren izaera definitzen du, aldi berean boteredunarena indartuz.
 - Boteredun-menpeko harremanen elkarrekintzan identitateak sortu.
 - Adib: latmul herrian, emakumeak gizonen espektakuluak ikustera joaten dira, eta beraz, gizonak geroz eta espektakulo politagoak egiten dituzte.
 - **Cismogenesi simetrikoa**
 - Dominantziarik gabeko elkarren identitatearen eraikuntza.
 - *Status quo*-a aurkakotasun egoera da kasu honetan; ez zegoen hildakorik, baina beste arlo batzuetan, astronomian esaterako, etengabekoa zen lehia. Biak dira potentzia eta batek egiten duenak bestearen erreakzioa eragiten du.
 - Adib. Gerra hotza: EEBBek eta Sobiet Batasunak (bi potentzia ekonomiko eta politiko handienek) elkarren aurka gerrarik egingo ez zutela adostu zuten.
- latmul herrian, biak ematen dira.

Cismogenesia beste esparru batzuetan (Bateson)

- Norbanakoen arteko harreman estuetan
 - Dibortzioan
 - Ezkonduen arteko porrota ⇐ jarreraren arteko aldaketa progresibo bat ematen delako.
- Indibiduo neurotikoa eta prepsikotikoen progresio ezegonkorretan
 - Kontuan eduki behar inguruneak norberarengan duen eragina
- Kontaktu kulturaletan
 - Honako aukerak
 - Bien arteko fusioa
 - Bat mantendu egiten da eta bestea desagertu (cismogenesi osagarria)
 - Biak bere horretan mantentzen dira (cismogenesi simetrikoa)
- Politikan

*Prozesu hauek nola ematen diren, kontrolagarriak diren... aztertzen du.

ONDORIOAK

- Ethosa pertsonen arteko jokabidea ulertzeko sortutako kontzeptua da. Hau da, nola ikasten duten latmultarren emakume eta gion izaten.
- Batesonek modelo teoriko bat planteatzen du ethologiaren gainean, nahiz eta proba edo teoria askorik gabe, baina gerora eragin handia izan du.

SÍMBOLOS EN EL RITUAL NDEMBU 1999 (1967)

-Victor Turner-

“La selva de los simbolos”

VICTOR TURNER (1920-1983)

- Eskoziarra
- Filosofia hasi, ondoren 1. mundu gerra eta antropologiara salto.
- Max Gluckman ezagutu ostean...
 - Afrikan murgildu, eta antropologo afrikanista dela esan genezake.
 - Honek ondorengo norabidea hartzea eragin zion...
- Estrukturalismo funtzionalistatik → antropologia sinboliko interpretatibora (esperientziaren antropologia)

Sarrera

- Zambiano Ndembu tribua aztertzen du.
- **Errituala**
 - Formala den portaera bat
 - Batzuetan errutina teknologikoagatik dominaturik ez dagoena
 - Usteekin erlazio zuzena duena.
- **Sinboloa:** erritualeko unitate txikiena da.
 - Esentzialki, prozesu sozialen daude inplikaturik.
 - Sinbolo errituala, akzio sozialaren faktore batean bihurtzen da.
 - Sinbolo baten estruktura eta propietateak, entitate dinamiko batenak dira.
- **Esparru sinbolikoak + erritualak**
 - Gizartearen funtzioa isladatu... beraz, garrantzia +++.
- Honako aspektu hauen **azterketa** egiten du:
 - Erritualaren kanpo itxura
 - Ndembuek zuten interpretazioa
 - Herritar soilek: azalpen sinplea
 - Adituek: azalpen konplexua
 - Antropologoaren interpretazioak: ez datoz bat

Sinbolo erritualen egitura eta ezaugarriak

- Sinbolo eta erritualen ezaugarri eta egiturek...
 - 3 klase datu
 - Ikusgarriak diren kanpo-forma eta ezaugarriak
 - Espezialista erlijioso eta fededun sinpleek emandako interpretazioak
 - Antropologoaren eskutik emandako testuinguru esanguratsuak.
- Ndembu kanga errituala (La pubertad de las muchachas)
 - Esnearen zuhaitza
 - Esnearen zuhaitza zuhaitzik zaharrena dela, menderatzailea omen da.
 - Emakumeek diote, zuhaitz hori, gizakien esnearengatik dagoela eta baita ere esnea produzitzen duten titiengatik. Horregatik, nkang`a umearen titiak jaiotzen hasten direnean, egiten da errituala.
 - Nkang`a-ren gai zentrala, ama eta umearen arteko esne hartze-emanarena da.
 - Eta ama eta umearen arteko zuhaitzaren izena jartzen diote.
- Zuhaitzak ZERI erreferentzia
 - Gizarteko printzipio + balioen berri eman
 - Matrilinealitatearen oinarri

- Printzipio honetan dago ndembu gizartearen jarraipenaren dependentzia.
 - Matrilinealitateak, ordena eta ekturura ematen dio ndembu bizitza sozialari.
- Zuhaitzak zer ADIERAZTEN du...
 - Ndembu emakumeen bandera dela
 - Gizonen aurka mobilizatzen duen bandera da, zeinak zeremonia ospatzen denean, gizonen aurkako kantuak abesten dituzten. Haietaz parre eginez.
 - Erritualaren amaieran, adin handikoa egin emakumea.
 - “Lugar de sufrir o de morir” izenarekin ere ezaguna.
 - Neskatoa bere ondoan egon behar baita egun oso batez muskulu bat mugitu ezinda.
 - Neskatoaren ama, dantzatzen duten zirkulutik kanpo jartzen dute, momentu horretan haur bat galtzen ari dela naiz eta gero bere linajeko heldu berri bat irabazten duen.
 - Beraz, esaten da esne zuhaitzak haurra eta amaren erlazio estua erreprezentatzen duela baina aldi berean, amak bere neskatxoa galtzen du.

Interpretazio arazoak

- Jokabidea eta interpretazioa bat ez badatoz, aintzat hartu behar al da kontraesana? Ulertzen ez diren sinboloak (ezer adierazten ez dutenak) kontutan hartu behar al dira?
 - Adibidea: Gizon eta emakumeek aurkako kantuak abesten dituzte erritualean zehar, ondorioz, nahiz eta batasuna azpimarratu, gizon/emakumezkoen banaketa gauzatzen da, benetan.
- Lekua ireki inbestigazioei: Carl Jung: “un signo es una expresión análoga o abreviada de una cosa conocida. Mientras que un símbolo es siempre la mejor expresión posible de un hecho relativamente desconocido, pero que a pesar de ello se reconoce o se postula como existente”.

Erritualaren ingurua eta egitura ikuspegia

- N-kanga erritualean, pertsona bakoitzak bere nahietatik ikusi eta bere nahiak erreprezentatu...
- BAINA...Antropologoak
 - Ez ditu aurreiritzi partikularrak erritualarekiko
 - Ikusten duena kokatu, egitura + ezaugarriak deskribatuz
 - Egitura ikuspegi batetik.
- Esaterako (kasu honetan)
 - nkang`a erritualean, pertsona bakoitzak, bere interes propioak irudikatuko balira bezala ikusten du momentu horretan
 - Aldiz, antropologoak, aurretik gizarte horren analisi ekturual bat egin du eta bere talde sozialak desberdindu dituzenez, ez ditu aurreiritzi partikularrak.
 - Eta ikus ditzake pertsonen arteko harreman guztiak, gatatzak barne.
 - Autoreak dio, errituan parte hartzen duen orok ezin duela gauza berdina egin, interpretatu eta izan daiteke kontziente ere ez izatea guztiaz.

Interpretazioaren auzia

- Antropologoaren zein bertako biztanleen **ikuspegiak**, biak, dira garrantzitsuak
 - Lehenengoak kanpo-begirada duenez, gauzak errazago identifika ditzake
 - Bigarrenak, ektururaren menpe itsu-itsuan badaude ere, interpretazioa osatzen lagun diezagukete.

- **Datuak jasotzerakoan 3 propietate** hartu behar dira kontuan (sinbolo erritualekin loturik)
 - Kondentsazioa:
 - Datuak klasifikatzea
 - gauza eta ekintza askok eraketa bakarra dute
 - Formazio bakarrean errepresentatu daitezke.
- Esanahi ezberdinen batasuna:
 - sinboloa, ezaugarri antzekoak dituztelako edo bere, pentsamenduz, uztartuta daudelako, elkarrekin lotuta dauden esanahi ezberdinen batasuna da.
 - Nolakotasunak eta asoziazio binkuluak
 - Honen bitartez ikus dezakegu esne zuhaitzak irudikatzen duen guztia
 - emakumeen titiak, amatasuna, matrilinealitatearen hasiera...
- Esanahien polarizazioa: Ndembu-en sinbolo dominanteen (garrantzitsu edo nagusien) esanahiek, oso argi bereizten diren bi alderdi izan ohi dituzte:
 - Polo ideologikoa: Ndembu gizartearen ordena sozial eta moralekin zerikusia duten osagaiak. Hauen arabera zehazten diren arau eta balioen bidez, gizakien jokaera zuzentzen eta kontrolatzen da.
 - Pertsonak, talde baten barruko kide bezala gidatzen ditu.
 - Polo sentzoriala: Sinboloaren kanpo-irudiarekin lotuta dago eta fenomeno naturalekin eta alderdi fisiologikoarekin erlazionatuta egon ohi da.
 - Adib. Esnearen zuhaitzaren esanahiak, zuhaitzak botatzen duen latex zuriarekin lotuta dago.
 - Orain artean Antropologiak polo ideologikoa baino aztertu ez badu ere (psikologikoak aurkakoa egin du), polo ideologikoa eta sentzoriala, biak, dira garrantzitsuak; biak aztertu behar dira.

Erreferentzia eta kondentsazioa

- Sinbolo guztiek dituzte esanahi eta kondentsazio propietateak, izan ere, hauexek dira gizarte balore eta emozioak.
- Autoreak dio, orain dela denbora askotik, sinbolo erritualak emozio estimuluak direla literatura antropologikoaren barruan.
- Edward Sapir-ek 2 SINBOLO KLASE desberdintzen ditu
 - SINBOLO ERREFERENTZIALAK
 - Hauek hizkuntzari, idatziari, bandera nazionaleri... egiten diete erreferentzia.
 - Agerikoak direnak
 - KONDENTSAZIOZKO SINBOLOAK
 - Gehienak
 - Jokabide sustituboa diren arauak kondentsatuta biltzen ditu, espresio zuzenerako. Honek tentsio emozionala askatzeari bide ematen dio modu kontzeinte edo inkotziente batean.
 - Adib.
 - Partidu politikoek adierazten dutena, agerikoa baino gehiago da... esanahi asko kondentsatzen baitira bertan.

Interpretazio antropologikoaren mugak

- Turner
 - Analisia da, sinboloen azterketa zientifikoa.
 - Maiz, inkontzientzian erori... erritualak.

Sakontasun erlatiboa

- Psikoanalisten + antropologek sakontasuna adierazi nahia
 - Psikoanalistek diote... beraien interpretazioa antropologo sozialena baino sakonagoa dela.
 - Antropologoek berriz... beraiena dela sakonagoa... aurkezten dutena ekintza sozio kulturala delako.
- Bietan sinboloek pisu handia.

ONDORIOAK

- Inguruneak, zirkunstantziak determinatuko dute erritualaren maila...
 - Beraz errituala SISTEMA gisa ulertu behar da.
- Non hasten da antropologoaren lana?
 - Informatzaile denek sinboloen interpretazioa ematean hasi.
 - Antropologoaren lana sentimenduak nola adierazten diren aztertzea ere bada; esaten dena eta esaten ez dena, biak, aztertu behar dira
- Esparru sinbolikoan + errituala aztertzeo..
 - Metodologia proposatu + sailkapena ere proposatu
 - 3 esanahi mota sinboloaren inguruan
 - Jendeak esaten duena, behaketaz ikusten duguna.
 - Bertakoen azalpenak + bertako adituek diotena.
 - Antropologoaren azterketak
 - Aurreko biak + marko teorikoa
- Kontuan izan:
 - Erritualen helburua, antolaketak bizirautea da
 - Teorian arauak mantentzen badira ere, praktikak arau-gatazkak sortzen dira
 - Sinboloak gizartearen isla dira
- Behaketa aurrera eramaterakoan honakoak hartu behar dira kontutan:
 - Zeren ondorioz sortu da? Zein da testuinguru zabala?
 - Errituala bera behatu
 - Sinboloak aztertu eta interpretatu, partehartzaileen bidez
 - Polo ideologikoa eta sensoriala, biak aztertu
- Beraz, antropologoaren eginkizuna sistema osoa, ikuspegi integral batekin aztertzea da.

LABURPENA:

- Sailkapen proposamena (Sinboloen ezaugarriak)
 - Kondentsazioa
 - Esanahi asko
 - Elementu asko
 - Sinbolo dominantea
 - Esanahi bat besteen gaitetik gailentzen dena
 - Esanahi ezberdinak bateratuta logika baten baitan, antzekotasun batetik abiatuta
 - Esanahaiaren polarizazioa
 - Sinbolo batek esanahi asko bilduta
 - Ideologikoak
 - orden moral + soziala (balioak)
 - Matrilinajea adierazi
 - Emakumeen errituala delarik
 - Sensorialak
 - fenomeno natural + fisiologikoak
 - Kanpo itxura

- Esanahia elementu sensorialen analogia bidez eraiki
 - Adib. Esnea dirudi, beraz zerekin identifikatu sinbolo hori?
 - lzerdiak: zuhaitzak elikatu
 - Esneak: ume elikatu
 - *Gainera gizarte matrilineala da...
- Metodologia interpretatiboari garrantzia eman

ROFUNDO: NOTA SOBRE LA RIÑA DE GALLOS EN BALI 1988
-Clifford Geertz-
“La interpretación de las culturas”

CLIFFORD GEERTZ (1926-2006)

- Estatu Batuarra
- Antropologia interpretatiboan kokatu.
- Antropologia ikusteko ikuspuntua
 - Antropologia ez da zientzia bat eta bere helburuak ez du izan behar legeak bilatu eta teoria handiak egitea.
 - Berak dionez, kultura testu bat da eta antropologoak saiatu behar duena da testu hori itzuli eta ulertzen, hots, antropologoak interpretatu egin behar du testu hori.
 - Ostera sortu zen postmodernismo korrontean bere ikuspuntuak eragin handia izan zuen.
- Zer ikasi zuen?
 - Literatuta
 - Era nobelistiko batean idazten du.

Kokapena

- Indonesiako Baliko herri batean bere emaztearekin egin zuen etnografia kontatzen du, bertan oilarren borrokan zentratzen da batipat, berak deitzen dion deskribapen trinkoa burutzen du,
- Fenomeno bat hartu eta bertako sinbolo eta jarrera ezberdinak aztertu eta ostera interpretatu.
- Honakoa dio
 - Ikerketa antropologikoan EZ da posible lege orokorrak, unibertsalak, ateratzea
 - Ikertzaileak bere esperientziatik esanahiak interpretatu baino ez du egiten
- Ikerketa objektua: OILAR BORROKA

Begi keinuaren adibidea

- Begi bat ixten dugunean
 - Betazala jeistea bezala deskribitu dezakegu
 - BAINA sakonago aztertzean, **deskribapen trinkoa** egitean
 - bestelako ondorio batzuetara iritsi gaitzeko
 - Kontuan izan behar da, noiz egiten den, nork, zein testuingurutan... eta horren arabera zentzu ezberdinak izan ditzake
 - maitasun keinua, museko partidari, lagun keinua...
- Oilar borrokara salto eginez...
- Hasiera batean denbora pasa edo errito bezala ikusi daiteke
 - BAINA sakonago aztertzean bestalako interpretazioak lortu daitezke.
 - BERAZ oilar borroka forma bezala hartzen du eta bere barnean zirkulo ezberdinak egiten ditu (57 oilar borroka aztertu ondoren...)
 - elkarrekin erlazionatu, beste kulturekin alderatu, ageriko eta ezkutuko sinbolo guztiak ikertu eta interpretatu.

La incursión policial (Poliziaren agertzea)

- Hasieran, bertako biztanleek arrotz/”intruso” gisa ikusten zituzten ikerlariak eta arrotzak “intruso” bailiran begiratzen zieten.
- Oilar borrokak ilegalak dira, eta haietako batean, polizia agertu eta beste guztiarekin batera ihes egin zutela ikustean, bertakoek eurekiko jarrera aldatu zuten; jarrera enpatikoa izan zuten, gertutasunez tratatuko dituzte hemendik aurrera.

Oilar eta gizonezkoei buruz

- Oilarren borroka gizonezkoen gauza da soilik.
- Eguneroko hizkuntza morala oilarrekin dago erlazionaturik erabat
 - gerlari, heroi ausarta, don juana...
- Eta oilar borroka
 - eztabaidekin, politika eta epaiketekin... alderatzeko erabiltzen da.
- Egunerokotasunean elkarbizitza oilarrekin burutzen da
 - jaten eman, haurrak bezala bainatu, laztandu, entrenatu...
- Mito, kontakizun asko oilarrekin daude erlazionaturik daude,
 - Oilar borroka odol sakrfifizio bat da deabrueri eskeinia beren gose kanibala asetzeko
 - Noiz egin ohi da?
 - Festetan zein desastre naturalen ostean
- Oilarraren sinboloak
 - Maskulinitatea, sexu maskulinoa, boterea, gizontasuna, indarra, borroka ... Beraz, batik bat gizontasunari loturiko erreferentea du.
 - Baliko irlarekin berarekin ere parekatzen da.
 - Oilarra etxabere kuttuna da; zaintza berezia eskaintzen zaio.
 - Baliko espresio sinboliko gorenaren dira; "ni-a"ren magnifikazioa.

Borroka

- 15 oin karratu, 9-10 borroka, 3-4 ordu (atsaldetik iluntzera)
- 12 gizon oilarrarekin borroka eremura gerturatu eta aurkaria bilatzen dute
- arbitroarekiko errespetu handia dago
- Oilarrak elkarri begira jarri eta borrokara hasiera ematen zaio (bestela kaiola batean sartzen dira, borrokan hasteko).
- 1908 inbasio holandesaren ostean debekatu egin ziren
 - baina aurretik oso ekintza kultural barneratuak ziren
 - Gizonezko guztiek zuten oilarrak borroketara eramateko betebeharra)

Apostuak

- Apustu zentrala:
 - Altua
 - Kolektiboa
 - oilar jabeen inguruko apustulari koalizioak osatzen du: lagunmin, familikide...
 - arbitroarekin adosten da borroka eremuan eta berak jasotzen du dirua, galdu osteko eman beharreko mina ekiditeko.
 - parera apustu egin ohi da.
- Apustu periferikoak:
 - bajuagoak
 - baina apustu zentralak eragina du beren intentsitatean
 - indibiduala (oferta publikoari eginez)

Suarekin jolasean

- Bentham filosofoak erabili zuen termino bat erabiltzen du
 - joko sakona
- Geertz-ek esan zuen Bentham bezalakoentzat (ekonomilari, psikiatra...) jokulariak jende tonto, ume, basati... dira laguntza behar dutenak.
- Geertz-ek dio Balikoentzat

- zoriontasuna ez dela aberastasuna soilik.
- Beraz...
- **JOKU SAKONA**
 - onarpen publikoa + ohorea + duintasuna + errespetua = STATUS-a jokatzen da modu sinboliko batean
 - statusa ez baita aldatzen gertatzen dena gertatuta ere.
 - Diruak inporta du, baina ez da garrantzitsuena
- **JOKU SUPERFIZIALA**
 - apustu txikiak
- **BEREIZKETA APUSTULARIENGAN**
 - Biziosoak: dirua soilik axola zaienak eta hauek gaizki ikusiak dira joko sakonean aritzen direnengatik.
- **APUSTUAN ERAGINA DUTE:**
 - Ahaidetasuna, aliantzak, eskualdeak... eta hala egiten dira ia beti.
 - 2 oilarrak ez badira ingurukoak apustuek indar gutxiago dute
 - Apustu zentrolean egoten da oposizio sozialaren adibidea
 - Diru aldetik joko sakonean nahiko paretsu geratzen dira eta ez da beraien helburua dirua irabaztea, baina bai prestigioa irabaztea.
- Honakoa esaten da...
 - “suarekin jolastea bezala da, baina erre gabe”, hots, herriko pikeak indartzen dira, baina jolas moduan.

Lumak, odola, jendetza eta dirua

- Oilarrak jabeen izakeraren ordezkari dira
 - garaile sentsazio eta prestigio goratzea izan nahi dute
 - baina ez da estatus-a aldatzen.
- Azken finean, bere esanahi metaforikoa ulertu behar da eta bere testuinguru soziala bizitu egin behar da
 - Balitarren ipuin bat kontatzea bezala da oilar borroka.

Decir algo de algo (zerbait esan zerbaitena)

- Oilar borroka ez dira klabeak balitarrak ulertzeko
 - espainiarrak ulertzeko zezanak ez diren bezala
- Baina emozio batzuk agertzen dira eta honela beren izakera hobeto ezagutzen laguntzen digute.

ONDORIOAK

- Oilarren borroka esanahiez beterik daude
 - Antropologoak horiek denak deszifratzen saiatu eta interpretatu behar ditu.
- Antropologoak bertan sartzen saiatu behar du
 - Bizitu, bertakoen ikuspegia eta emozioetara gerturatu
 - Esanahien sarea, elkar-erlazio horiek ulertzen saiatu.
- 1.mailako ikuspegia (Balitarrena)
 - Antropologoarena 2. edo 3. mailakoa izango da
 - BAINA saiatu behar dugu bertakoen sorbaldatik irakurtzen kultura testu horiek.

- **LABURPENA**
 - Oilar borrokak: sentimenduak bideratzeko balio dute eta egunerokotasuneko zenbait ekintzarekin identifikagarriak dira.
 - Borroka tokiaren egituraketa ren deskribapen oso zehatza egiten du eta espazioak honela bereizten ditu
 - Zentroa (oilarraren jabeak + bere familiarrak)
 - Periferia (ikusleak).
 - Honen arabera, bi apustu mota ematen dira
 - Bata, jabeen artean, eta beste familiarren artean
 - Banakoak beti bere familiarren edo hurbilenekeen alde egin behar du apustu (endogamia patrilineala)
 - Borroka aurrera doan heinean, herriak ere apustu egiten du publikoki.
 - 1908ra arte, herriaren gorabeherak zentzu kolektiboan irudikatzen zituzte
 - Orduan, arazoak soluzionatzeko ere erabili ohi ziren
 - hala nola, uzta txarra, ikastolarako diru-bilketa ...
 - Beraz, **kolektibotasuna** ardatz duen ekimena da
 - herritar onak parte hartu eta oilarra ondo zaindu behar du.
 - Ongia/gaizkia **irizpide moralei** eta norbanakoa/taldearen **batasuna sinbolizatzen** dituzte.
 - Bi pertsonen hitzarmenetik sortzen da (1 VS. 1 = Oreka, berdintasuna)
 - **BAINA komunitate osoa da arauak jartzen dituen.**
 - Belaunaldietan zehar transmititzen dira
 - Maiz herrien arteko borrokak ere izaten dira; hau da aurkariek ez dute zuzeneko aurkaritzarik, edota bestelako harremanik.
 - Oilar Borrokan jokatu ezin dutenek (emakume, behartsu...), marginatuek, beste joko batzuk dituzte: ruletak, adibide
 - Horrela, bi kolektiboak ez dira nahasten
 - **Ondorio nagusiak:**
 - Joko irrazionala izanik, **pasioa** gailentzen da legearen gainetik eta dirua baino askoz gehiago dago jokoan
 - statusa, duintasuna, ohorea, boterea, irudi publikoa ...
 - Beraz, jokalaria “maila goreneko” herritarrak dira.

RES EMBRUJAN A LOS DEMÁS CUANDO LOS ODIAN. 1976 (1937)
-E. Evans-Pritchard -
“Brujería, magia y oráculo entre los Azande”

EVANS PRITCHARD (1903-1973)

- Antropologo inglesa
 - Oxford-en irakasle
- Korrontea: Estruktural-funtzionalista
 - Brown eta Malinowskiren ikaslea
- Bere obra ezagunenak
 - Los Nuer
 - Brujería, magia y oráculo entre los Azande

Zertan datza?

- Azande kulturaren ematen den sorginkeriaren inguruan mintzo da.
 - Nortzuk dira sorginak
 - Sorginen egoera
 - Zer eragiten du
 - Moralaren alderaketa (beraien eta gure kulturen artean)

Sorginkeria Azande kulturaren

- Egunerokoa da eta baldintzatua dago
- Zergatien aurrean eta koherentzia eskatzen duten egoeren aurrean arrazoi lasaigarriak ematen dituzte.
- Sorginkeria = gaizkia egitea
 - Sorginkeriaren iturburua, hau da, zorigaitza, txarra den ekintza edo sentimendua da
 - Bidezkoa eta egokia denaren ideien kontra doana; jokabide arauen kontrakoa dena.
 - Juizio morala!
 - Giza legetik eta lege kriminaletik kanpo gelditzen diren arau moralak
- Interesa sorginkerian (EZ sorginetan)
 - Ondorioak
 - Sorginkeria = berau eragiten duen sentimenduen sinonimoa
 - Sorgina bakarrik ekintza egiterakoan

Ezaugarriak

- Irizpidea
 - Sorginkeria ≠ gorrotoa
 - Sorgina ≠ gaiztoa
- Jaio egiten dira, baina inork ez daki nortzuk diren (haiek ere ez)
- Adinak
 - Zaharren + haurren sorginak indar gabeak
 - Beraz, batez ere ama/izeba/aita/osaba... artekoak, min handia egiteko aukera dago harreman hauen artean.
- Orakulua
 - Zalantzak argitzeko lekua da
 - Ez da sorgina zein den galdetzen, sorginkeriaren inguruan baino.
 - Hemen kontuan izan behar da...
 - Arau hauste eta arazo gehien sortzen dituztenak izaten dira salatuenak.
 - Bestalde, mendekua hartzeko aukera gutxien dutenek ere salaketa gehiago izaten dituzte, eta alderantziz (boteretsuak gutxitan salatzen dira).

- Maiztasun handienez salatuak izan direnek baino ez dute sorgin ospea jasotzen (edonor izan daiteke, baina) eta herriak kontu handiz jokatzeko du hauekiko, sorginkeriaren beldur.

Sentimenduak/emozioak

- Sorginkeria ez da zoriaren ondorio, beti du kausa bat eta ezin da argitu gabe geratu
 - Haserrea, gorrotoa, inbidia, aberastasun gosea, mehatxuak ... izan daitezke.
- Eragilea... ZORIGAITZA da.
- Gaizki ikusita dauden jokaerak... (GIZONA MINTZEN DUTENAK denak)
 - Jeloskortasuna: Txarra → sorginkeria
 - Zekenkeria: opariak eskatzen diharduena
 - Zeharkakoa: zuzen hitz egiten ez duena
 - Heziketa gutxikoak
 - Mehatxatzailea
 - Gorrototsua: tristeak, umore txarrekoak, zikinak, harroputzak
- Denak ez dute zertan izan, baina orakuluak gehien aipatzen dituen ezaugarrien jabeak dira.
 - Sorginkeria gauzatzeko desioekin lotzen dira!
 - Sorgina denak, soilik sorginduko/kalte egingo du...

Alderaketa (Guretzat eta haientzat)

- Moralki =
 - Agerian utzi nahi duen horretan: ona vs. txarra
- Moralki ≠
 - Azande: GAIZKIA norbaitek eragina da BETI.
 - Gurean: (Batzuetan...)

Sorginen egoera soziala

- Ez dira gorrotatu edo jarraituak
- Edozein hiritar bezala bizi dira
- Sorgin izatea jaiotzetikoa da, baina gizartean ezezaguna da bere identitatea baita sorginarentzat berarentzat ere. Sorgin izate hutsak ez du kalterik eragiten, izan ere "sorginkeri materia" aktibatu gabe izan dezake.
- Sorginkeria egin duenari, baliteke... ZIGOR SOZIALA
 - Mespretxua (iritzi publikoak) eta gizartean gaizki ikusia.
- Maiztasun handiz salatutakoek besterik ez dute sorgin ospea irabazten: hauek herritar normalak bezala bizi dira, eta askotan pertsona agurgarriak eta entzutetsuak izan daitezke
- Zer egiten dute?
 - Lapurretan, hilketetan, ezkon nahasketetan, ... gaizkilea ezaguna bada, epaiketa egiten diote eta ezezaguna bada, magiarekin zigortuko dute.

Ondorio nagusiak

- Sorginkeriak → ELKARBIZITZAN laguntzen du.
 - Elkar harremantzen + ulertzen
 - Bizitza ulertzeko modua da... MUNDUA ORDENATZEN DU.
- Erljioa = mitologia = sorginkeria
 - Kausa → efektu azalpena
 - Gaitzek sorburu 1 daukate, identifikagarria dena
 - *Egilea ez bada ere ezagutzen ere.

- Baina honela baldin bada, ZORIAK ba al du lekuri?
- Erljioa
 - Zerbait txarra gertatzea = jainkoaren zigorra
 - Nahiz eta maiz azalpen zientifiko bat ere existitu, ez dira excluyenteak.
- Azanderen kasuan (adibide bat)
 - Etxean jausten dago, termitan daude eta eta egurra jaten dute.
 - Baina zergatik jausten da une horretan?
 - Sorginkeria tartean dagoelako.
- Azandetarren ondorio omen da:
 - Hobe dela inoren etsaitasuna ez irabazi, gorrotoak sorginkeria sortzeko duelako.
 - Honen atzean ZER DAGO?
 - Sorginkeriaren sinesmenak herritarren ekintza eta sentimendu desegokien adierazpenaren kontrolerako balio du.
- Sorginkeriak
 - Pauta moralak ezarri
 - Gorrotoak gaizkia eragiten badu, hau ebitate beharra dago.
 - Bekaizkeriak, sorginkeria badakar... ez dugu usteko aldaketa ekar dezakeenik...
 - Eta beraz, GIZARTEAREN ORDENA mantenduz, aldaketarik ez.
 - Gainera, ez dago modurik sorgina nor den jakiteko... edonor izan daiteke...
 - Honela SISTEMAK bere horretan jarraitu
 - Emozio batzuk eragitea ebitatuz, ordena mantenduz.
 - Sorgindua izateko beldurrez eta sorgin gisa kalifikatzeko beldurrez.
 - Finean, mehatxu potentzial bat da une oro
 - Elkarren arteko harremanak nolakoak izan behar diren une oro agintzen duena.
 - Dena egiten da badaezpada, indar korrelazio horren baitan.
- Beraz...
 - ESTRUKTURA-FUNTZIONALA
 - Zein funtzio betetzen du sorginkeriak gizartearen egituraketan?
 - ORDENA mantentzearena.

Hainbat hausnarketa

- KONTUAN IZAN BEHAR DA:
 - Sorginkeria ikertzen duten antropologoak ere sartzen dire sinesmen sistema honen baitan...
 - Horrek botere bat ematen dio eta nola ez, eraginkortasuna.
- Sorginkeria vs. Erljioa
 - Gertaeren arduraduna
 - Erljioan: gizakiak egin duen zerbait, JAINKOA haserretzen du eta ondorioz zerbait egin.
 - Sorginkeria: jainkoak ez du ezer eragiten, beste gizaki batek egiten du...
 - Eta noski, honek izugarrizko boterea ematen dio gizakiari!
 - Ez da onargarria (erlijioaren ikuspegitik) gizakiak bere egitea, jainkoari dagozkion gauzak.

- SORGINA konpetentzia LATZA da, erlijioaren parean. (sorgin ehizean ere hau gertatu zen!)
 - Erdi-aroan ez dira horrela ikusten, baina BERPIZKUNDEAN... bai!!!
- Eta beraz...
 - Non dago muga, jainkoaren eta gizakiaren artean egingarria denaren edo ez-denarekin?
 - Kontuan izan... baliteke gizakiak dena posible egitea, teknologiek...

LÓGICA DE LA CIENCIA Y DE LA BRUJERÍA AFRICANA. 1976

-Max Gluckman-
“Ciencia y brujería”

MAX GLUCKMAN (1911-1975)

- Hego Afrikan jaioa
- Familia judutarrekoa
- Manchesterren ikasi zuen antropologia
- Afrikako sistema politikoak ikertu zituen
- Badirudi, ikuspegi aurrerakoa zuela garai eta lekuari dagokionez
 - Apartheid egoera (1948-1994 urte bitartetan)

Kokapena

- Badirudi testua, 1944an idatzi zuela...
 - Evans-Pritchard-en “Brujería, oráculos y magia entre los Azande” liburua erabili zuen
 - Magia eta sorginkeriararen egitura ikertu + azaltzeko
 - Autoreari testua egokia → Afrikako arazoak ulertzeko ekarpen ++
 - Zergatik?
 - Sorginkerietan sinesten duten Afrikako tribu guztietarako balio duelako arrazoiketak.
- Sudango Azandeen OHITURA + GIZA PORTAEREN arlo askoren OINARRIA azaldu.
- Azandeen eta mendebaldeko herrien arteko ezberdintasunak aipatzen ditu.

Sarrera

- Galdera bat planteatzen du
 - Bada ezberdintasunik afrikar logika eta gurearen artean?
 - Eta baldin badago, fisilogikoa, psikologikoa edo kulturala da?
- Erantzunak bilatzen...
 - Ez dago frogarik arrazen artean garun ≠ handiak daudela esateko.
 - Egonda ere, nahikoak EZ gizarteen arteko ≠ azaltzeko.
 - Beraz...
 - Historia, borrokak, beste herriekin izandako kontaktuak eta beste gizarte faktoreak aztertu behar dira!
 - Eta Afrikarren mentalitatea ≠ bada...
 - Gizarte ≠ batean hazi delako da!!
 - Adib: Afrikar bat Londresen hazia, Londresko zurien berdina izango da. Eta haur naufragozuri bat tribu afrikar batean hezia, tribukoen antzerakoa izango da.

Ezagutza

- Afrikarrek ezagutza TEKNIKO, ZEHATZ eta ZIENTIFIKOA dute
 - Adib: LOZI TRIBUA
 - Zanbezeko gune batean bizi dira, urtero inundatu egiten da. Mantentzeko... lurrak, begetazioa, inundazioa gertatuko den momentua, temperatura... dena kontutan izaten dute.
 - Gobernuak dio “nekazaritza intelijentea” dela eta ezingo luketela hobetu.
- LEGELARI azkarrak dira:
 - Lege ezberdinak dituzte, baina euren sistema barruan argitasunaz arrazoitzen dute:
 - Lege zaharrak egoera berrietara egokitu...
 - Europarrek ezin ulertu euren argumentazio eta sententzien logika

- Prozesuen oinarria ≠ delako: auzi asko senide artean; euren senide eta ez-senide arteko muga gurea baino urrutiago dago.
 - Epaiak afrikarrek auzilarien arteko portaera on eta txarrak behatzen dituzte denbora luzez; gurean une zehatz bateko gertaerak epaitzen dira.
- Eztabaida politikoetan buru-argitasuna eta heldutasuna erakusten dute
 - Arrainaren prezioaren finkapenaz hitz egitean botatako arrazoiak Lozi tribuan:
 - Produktorea eta kontsumitzaileen eskubideak ezberdintzen zituzten
 - Eskari/eskaintza legeak ulertu
 - Beharraren arabera prezioak igotzen zirela
 - Dendetan prezioa igotzen bazen, arraiaren prezioa ere igo egingo zela
 - Arraina merkea eta beharrezkoa denez, erosleek igoera txikiak onartuko dituztela
- Arrazoitzeko gaitasuna gurearen ezberdinak diren sinesmenetan ere badute
 - SORGINKERIA ETA MAGIA
 - Gure zibilizazioan duela 150 urte desagertu zen, baina europar nekazari askok oraindik mantendu ➤ Beraz, ez dira afrikarren berezkoak; euren kulturaren parte dira, gurearenak izan ziren bezala.
 - Afrikarra jaio da sorginkerian sinisten duen gizarte batean ➤ bere pentsamenduaren egitura ideia magiko eta mistikoez osatuta dago
 - Are gehiago, euren eguneroko ekintzak sinismen horiengatik baldintzatuta daude: sorginkeria-mehatxuari aurre egiten diote adibinazioa eta magiaren bidez
 - Tradizioak, zaharren ekintzek, buruzagiek sistemari ematen dioten babesak... afrikarri sistemaren baliozkotasuna irakasten dio ➤ eta ezin dutenez beste sistemekin konparatu, etengabe sare berean erortzen dira

Arrazoimena-kausen teoria

- Azandeentzat (eta Afrika Zentraleko beste tribu batzuentzat)
 - SORGINKERIA
 - Hesteetako (likido txuria) baldintza fisiko bat da: sorginaren arima gauez irtetera bultzatzen duena bere herritarrei kalte egiteko.
 - AZTIKERIA: sustantzia magikoak erabiltzea helburu antisozialekin.
 - Pertsona batek sorginkeria izan dezake gorputzean, baina ez erabili ➤ afrikarrei ez arduratu sorginkeriak bere horretan, baizik eta sorginkeria euren aurka erabiltzeak ➤ ezbehar bat jasan ondoren, sorgin bati egozten diote errua.
- Galderen oinarrian honakoa dago
 - **Zergatik gertatu zait ezbeharra? Zergatik niri, eta ez beste bati?**
- Erantzuna: **Sorgindu egin naute.**
- Guk ZORIA deitzen diogu, edo PATUA... ➤ afrikarrek zientziak azaltzen ez duen “kausa” horri SORGINKERIA deitzen diote.
 - Adibidea: Ehizarekin konparatzen dute; Antilope bati lehen lantza sartzen dionak, bigarren lantza sartu dionarekin partekatzen du harrapakina.
 - PAREKATU:
 - Elefante batek norbait hiltzen badu, azandek diote elefantea dela lehenengo lantza, eta sorginkeria bigarrena ➤ bien artean hil dute pertsona.
- Sorginkeriak azaltzen du ZERGATIK, baina ez NOLA gertatzen zaizkion ezbeharrek bati

KAUSEN TEORIA da)

- Adib: Maisu afrikar baten semea tifusak jota hil zen. Maisua: “Badakit tifusa zuen pertsona batengatik zetorren zorriak pasa ziola tifusa nire semeari. Baina zergatik joan zen zorria nire semearengana eta ez beste haur batengana?”

- **ZORIA (guk) VS SORGINKERIA (afrikarrak)**

Teoria morala

- Ezbehar bat gertatzean afrikarrek uste dute sorgin bat euren aurka aritu dela, baina...
 - Trebetasun falta eta akats moralak ezin ditu esplikatatu sorginkeriak.
 - Buztinlari batek eltze txarrak egitea ez da sorginkeria, trebetasun falta baizik. Oso ona bada eta behin txarrak egiten baditu, agian onartuko zaio “eskusa”.
 - Delinkuente batek ezin du esan sorginduta zegoelako egin zuela delitua.
- KAUSEN TEORIA izateaz gain, TEORIA MORALA:
 - Sorginkeriak ez dio edozeini min ematen, sorginak GORROTO duena edo INBIDIA duenari mindu nahi.
 - Gorroto izateko arrazoiak dituenari min eman
 - Afrikarrek sorginak bilatzen dituzte soilik ezbeharren aurrean ➤ beti euren etsaien artean
➤ HARREMAN PERTSONALETAN oinarritzen dira.
- Pertsona bat sorgintzen dutenean (gaixotzen delako, edo orakuluak mehatxatuta dagoela esan diolako)
 - Efektuak desegin behar ditu: (2 era daude)
 - Sorginkeriak (ensalmo) erabilia: sorginkeria kendu eta ziurrenik sorgina hilko duena.
 - Igorle batengana jo eta nor den jakin: neutralizatzeko edo sorginkeria kentzeko konbentzitzeko.
 - Adibinazio metodoak:
 - BAI/EZ: Hegaztiei pozoia eman, eta adibidez, hiltzen bada BAI izango da, eta bestela EZ. Galderak horrelakoak: “gaizkia egiten ari zaidan sorgina X al da?”. Eta horrela baiezkoa atera arte. ➤ Orakulu hau giza kontroletik kanpo: fidagarria da.
 - EXORZISTAK: Giza azpikerietan eror daitezke. Hala ere, tranpa nahita gutxitan egiten dute (2 era normalean)
 - Bezeroak eskatu 4 pertsonen artean sorgina nor den esateko
 - Izena eman gabe orokorrean norbait seinlatu: “emakume zahar bat izan da...”
 - Sorginkeria SALAKETEK giza harremanak agerian uzten dituzte
 - Sorginduta bazaude, salatu egin behar duzu, baina...
 - sarritan ez da akusatzen zu gorroto zaituen bati, zuk gorroto duzun bati baizik.
 - Hori afrikarrek badakite, eta azpimarratzen eta erabiltzen dute auzitik kanpo daudenean, edo akusatua bera direnean. Salatzailea direnean, berriz, ahaztu egiten dute.
 - Harreman eta gorrotoek determinatu zein salatuko duten sorginkeriak
 - Familia barruan ez da salaketarik jartzen, herentzia bidez itzuliko baitzaio salaketa hori
 - Sorginkeriaren TEORIA ARRAZIONALA/LOGIKOA zientziak azaltzen ez dituen guneetan

dihardu

- Teoria osotasun bat da, parte bakoitzak besteak eusten ditu
 - Gaixotasunak frogatzen du sorginkeria egon dela
 - Igarleak sorgina desestaltzen du eta sorginkeria kentzeko konbentzitzen zaio
 - Sorgina ez dela sentitzen badu ere, gutxienez gaixoari kalte egiteko intentziorik ez duela erakutsiko du
 - Bestela magiaren bidez erasotzen zaio
- Afrikarrari zaila egiten zaio sisteman akatsak aurkitzea
 - ESZEPTIZISMOA badago ➤ fedea eta eszeptizismoa era berean dira tradizionalak
- Sinismen sare bat da, eta euren pentsamoldearen oinarria da ➤ ezin dute pentsatu euren pentsamoldea faltsua denik
 - Ez dira sinismen itxiak ➤ ALDAKORRAK baizik: horrela egoera ezberdinak onartzen dira, baita dudak ere.
 - Adib:
 - Tximistorratza egonda ere tximistak gure etxea jotzen badu, gaizki jarri dutelako izango zela diogu
 - Afrikar batek sorginkeria bidez etxean tximisten aurkako babes jartzea eskatu badu, eta tximistak jotzen badu, sorginak bere lana gaizki egin duelako izango dela dio.
- Zergatik ez da engainua? (Evans-Pritchard)
 - Gaixo dagoenari, sorginkeria desagertzea gehien nahi duenari, zertarako balio dio engainatzeak? Zertarako balio dio sorgina ez dena salatzeak?
 - Sinisten duelako salatzen ditu bere etsaiak.

Orakuluak eta beldurrak

- Salaketa jarri aurretik hauengana jotzen da...
- ORAKULUAK: Zandeen gida eta aholkulariak dira
 - Evans-Pritchardek kontatzen du sarritan bere gonbidatuak agur esan gabe joaten zirela. Bera haserretu egiten zen.
 - Kontua da orakulu batek esan ziela sorginkeriak leku horretan mehatxatzen ziola.
 - DENBORA eta LEKUA:
 - Sorginkeriak leku batean mehatxatu zaitzake, beraz, hortik alde egin behar duzu; sorginkeria despistatu.
 - Sorginkeriak gaurtik aurrerako denboran mehatxatu zaitzake, beraz, zugiandik espero ez diren ekintzak egin behar dituzu.
- BELDURRA: Azande batek badaki aberasten bada pobreek gorrotatuko dutela; ederra bada itsusiek inbidia izango diotela...
 - Hauek dira sorgintzeko arrazoiak.
 - Sinesmen hauek soilik posible dira benefiziorako edo lujorako aukerarik ez dagoen gizarte batean; behar dutena baino gehiago produzitzeko beharrik ez dagoenetan.
- BAINA...
 - Afrikarrak gure sistema ekonomikoan sartu dira, eta sinesmen hauek talka egiten dute
 - Dogmen-talka: sinesmen sistema + sistema ekonomikoaren artean
 - Sinesmen horiek gainontzeko jendeari gailentzeko lan egitea oztopatzen dute (hala ere beldur hori "insignifikantea" da euren garapena oztopatzen duten gaixotasun eta gizarte mugen aurrean)

ONDORIOAK

- Evans-Pritcharden liburua oso aberatsa da
 - BAINA bere ondorioak Hego Afrikako tribuetan aplikatzean kontuz ibili beharra dago.
 - Argumentu zentrala salbuespenik gabe aplikatu daiteke, baina ezberdintasun garrantzitsuak daude:
 - Azandeen artean sorginkeria ez zen delitua, baina Hego Afrikan bai eta estatuak heriotza zigorra ezartzen du
 - Hego Afrikan:
 - SORGINKERIA: Berezko gaizkiaren boterea eta borondate txarrarekin egiten du kalte
 - AZTIKERIA: Magia beltza nahita erabiltzea (hau gehiago erabiltzen zela uste zen)
- Afrikarren adimenak gure adimenaren modelo logiko berdinekin egiten du lan, baina material ezberdinekin
 - Hezkuntza eta esperientzia kultural berdinarekin guk bezala pentsatuko zuten
 - Euren bizitzeko era gureagandik guztiz ezberdina da
 - Afrikarrak bi arau kode ezberdinetan bizi dira, ez adimen ezberdinarekin.
 - Bizitza-estilo aldaketa eta gure sistemaren indar ekonomikoak sartuz...
 - euren pentsamolde sistema suntsitzen ari da.
- Monica Wilson Hego Afrikan antropologoak esan zuen
 - “Aurkakotasun pertsonalak gizarte primitibo txikietan bakarrik eman daitezke eta eskala txikian”
 - Non harremanak ez diren oso sakonak...
 - BERAZ, mundu modernoko eskala handiko indar berri inbertsonalek Afrikako sistema mistiko eta itxia suntsituko dute.
- KONTUAN IZAN...
 - **Sorginkeria**
 - OINARRIA ⇨ BEKAIZKERIA (inbidia)
 - HELBURUA ⇨ GIZARTE KONTROLA
 - JARDUTEKO ERA ⇨ SALAKETAREN BIDEZ (sorginduta zaudela uste baduzu, salatu egin behar duzu).

LESS ONE TALKS, THE LESS ONE IS CAUGHT. 1989

Zenbat eta gutxiago hitz egin, gutxiago harrapatuko zaituzte.

- Jeanne Favret-Saada -

“Deadly words. Witchcraft in the Bocage” “Hitz hilkorrak. Sorginkeria Bocagen”

JEANNE FAVRET-SAADA (1934)

- Tunisian jaio bazen ere, Frantzian jardun zuen.
- 1980an argitaratu zuen liburua hau:
 - Bocage- mendebaldeko frantziako eskualde rurala da, normandiaren hegoaldean dagoena, eta europan ere sorginkeria bazegoela interesatuta bertara joan zen ikerketa egitera 1969-1975 bitartean.

Sarrera

- Bi zati ditu kapituloak
 - Zenbat eta gutxiago hitz egin, orduan eta gutxiago harrapatuko zaituzte dilema azaltzen duten bi adibide edo istorio ezberdinei erreferentzia egiten die.
- Sorginkeriaren etnografia egiteko ZAILTASUNAK
 - Batetik, inoiz sorginkeriarik pairatu ez dutenek ez dute ezer esateko
 - Bestetik, harrapatuak izan direnak ez lukete honi buruz hitz egin beharko, berriz harrapatzea gertatu litekeelako...
 - Finean, zenbat eta gutxiago hitz egin, orduan eta gutxiago harrapatuko zaituzte.
- Bere landa lanean egindako akatsetatik ikasten du
- Bere interpretazioa eta Bocageko biztanleena desberdintzen ditu
 - Bere ikuspuntua nahiko argi uzten duelarik

Bocageko sorginkeria

- Zer da?
 - Nahigabe edo zorte txarreko zenbait gertaerei erantzuna emateko modua dela dio.
 - Animalien gaixotzea, ahulezia, gaixotasunak...
- Kontzeptu nagusiak
 - **Sorgina** (gaiztoa, nahigabeen sortzailea)
 - **Unwithcher** , sorginkeriaren aurkako magia gauzatzen duen pertsona (sorgin ona autorearentzat, bertakoek ez diote sorgin deitzen)
 - **Annunciator (igorlea)** sorginkeria dagoela identifikatzen duena
 - **Sorgindua**, sorginkeria pairatzen duen biktima

Testuaren nondik norakoak

- 1.istorioan
 - Fourmonds-en gertatua
 - Bertan
 - Informatzaileak, errespetu handia erakutsi gaiarekiko eta sorginen inguruan gauza anbiguoak
 - Deabru edo sorgin gaiztoak ez daitezen konturatu.
 - Zikinkeria bezalako hitza erabiltzen ditu.
 - Sorginkeriaren hasiera IGORLEAK ematen du...
 - Nahigabeen zergatia sorginkeria izan daitekeela esan duenean.
 - Ondoren...
 - NAHIGABEDUNA suposizioak egiten eta zalantzaka...

- Azkenean SORGINDUA dela onartu.
 - Honen ostean... “ez al duzue uste norbait dagoenik guztiaren atzean?” esaldiarekin SORGINEN GERRARI hasiera.
- Sorginduak direla onartzean, DEFENTSA NEURRIAK... baina alferrik jada eta UNWICHTER-ri deitzen diote.
 - Pertsona errekonozitua da: SORGINA IDENTIFIKATU + honen aurka indar gerra, biktimaren ahulezia edo heriotza ekiditeko.
 - Sorgina denaren ahuleria, gaixotasun edo heriotzak + biktimaren errekupeazioak...
 - Sorginkeria ARRAKASTATSUA dela erakutsi.
- Eskualdean ez dago inor sorgin kontsideratzen denik...
 - Sorginduak izan direnak eta sorginen aurkariak bakarrik dira beraien burua hala kontsideratzen dutenak.
 - Sorginaren identitatea ez da ahoz eta ardi esaten den den datua...
 - Akusazioak... sorginkeria istorio eta narrazioetan oso leku txikia.
 - Dena uste eta suposizioetan gelditzen da, sinesmenetan.
- 2.istorioan
 - *Pertsona hauek narrazio bat egin dute, eta ni arau orokorrak bilatzen saiatu naiz. Edozein narrazio bezala, behin eta berriz errepikatua izan behar da, baina hau soilik arau orokorrak bilatu nahi ez dituztenei egin beharrekoa da. Narrazioak ez du galderarik sortu behar, lilura hutsa baizik.*
 - *Manceau-tarrek berriro “harrapatuak” gelditu/izatearen beldur zirela esatea, nire entzuteko moduagatik izan zen maila handi batean, etnografo edota sorginketa desegin dezakeen pertsona bezala.*
 - *Zeinaren bidez, euren kontaketa eten nezakeen, bere esanahiaz galdetzerako orduan. Honek ez du esan nahi arrakastaz burututako sorginketa desegite guztiek narrazio batean amaituko dutenik.*
 - *Zenbaitetan, nahiz eta iragarlearen diagnosia onartu eta sorginketa desegitearen hautua egin, bere erabakiaren ondorioen beldurra izan dezake sorginduak.*
 - *Beraz, berak errugabe papera hartu eta hala aurkeztuko da jendearen aurrean.*
 - *Hau eginez, ekintzaren abantaila sinbolikoa ahazten du; harrapatuak izan diren guztiekin konpartituz, hizkuntzaren erabilera pribilegiatuak generazioetan zehar legitimatuko duela, eta bere burua isilarazten duela esanezinen munduan.*
 - *Jarraian datorren istorioak gertaera posible hau erakusten digu.*
 - *Bere berri Babinen eskutik jakin nuen, iragarlea izan zena, zeinak ni sorginketa deuseztatzaile bat nintzela uste zuen, eta bere anaiak zuen sorginkeria kenduko nionaren nahia zuen.*
 - *Istoria ondo ikasitako narrazio baten bidez kontatu zidan, eta honela hasi zen: guk ez diogu inori sorginkerien inguruan hitz egiten; barre egingo lukete; harrapatua izan behar zara eurengan sinisteko.*

Sorginkeria prozesuetan 3 momentu identifikatuta

- Autoreak honakoak identifikatzen ditu:
 - PORROTAREN UNEA
 - Biktikma oso ahul dago, sorginak indar handia duelako.
 - APELAZIO EDO ESKAERA UNEA
 - Heriotza edo ahulezia iraunkorra ekiditeko sorgin aurkariari deitzen zaion momentua

- Biktima galtzen ari den indar bitala lortzen saiatzen da.
- ITZULERA UNEA
 - bien arteko indar borrokara murrizten da...
 - Sorgin aurkariak AURRE hartu (BETI EZ!!)
 - Eta hasierako sorgina alde ahulera
 - Eta biktimari bizi-indarra bueltatu
- Kontuan izan beharrekoak...
 - Indar posizioa ezin da une berean 2 pertsonena izan
 - Body for body, either he goes or I do.
 - Istorio txundigarrik badira ere, beharrezkoa da ulergarria izateko “angelu itsu” batzuk egotea.
 - Ez dute galdera arrazionalentzat lekurik uzten.
 - Barruan dauden pertsonak ez dute ulertzen aurreko eskema (sorginari, sorginduari... deitzea)
 - Hemen INTERPRETAZIO ≠ ageri dira
 - Bertakoena vs. antropologoarena
 - Geertz: Bertakoentzat erasotzaile majiko baten bitartez egindakoagatik mendekua jaso.
 - Baina ez dira konturatzen... biek metodo/portaera = dituztela.
- Ukipen metaforikoaz ere ari da...
 - *Sorgin deuseztatzaileak idi bihotzari iltzeak sartzen dizkio eta sorginari berari sartuko balizkio moduan da. Sintoma berak sortzen dizkio.*
 - *Behin iltzeak sartuta zergatik ez da izan behar kontakturik sorginarekin, erritualean sortutako kontaktu metaforiko horrek eragin osoa izan dezan.*
 - *Sorgina ez da garbi sentituko kontaktu metaforiko horrez kaltetutako zatia erauzi arte.*

Autorearen ondorioak: hitzen indarra

- Sorginkeriaren etnografia egiteko zailtasun handiena
 - Sorginkeria... HITZEN BIDEZ EGITEN DELA da.
 - Hitzei ematen zaien interpretazioak... KRISIA sortu, beldurra + ahulezia.
 - Hitzen bidez, gerra deklaritzen da.
- Hitzak...
 - Informazioa ezkutatu dezakete
 - edota benetako existentzian oinarritzeko aukera eman (erlazio metaforikoen bitartez)
- Honela...
 - Frantziako sorginkeria = hizkuntza modu bat lez ikertu beharra.
- Sorginkeriaren ikerketa
 - sorginkeria pairatu dutenen artean egitea EZINBESTEKOA!
- 1.zatiaren amaieran...
 - Etnografiak egitearen zailtasuna hitzetan dagoela dio. Etnografiak hitzez idazten dira eta hitz hauek dira sorgintzeko arriskua dakartenak.
- Autoreak...
 - Prozesu historiko gisa ulertu
 - Nahigabe batzuen ondorioz, bizilagun baten sorginkeria dagoela ANUNZIATZEN du eta sorgin aurkariari deitzen zaio.

- Prozesu hau da benetan ikertu beharrekoa
 - Errituaren prozesua 2.mailakoa dela dio.
- Sorginduak
 - Ez jakintasuna + zalantza erakutsi
- Jakitunak
 - Beste jakintza maila bat
- Sorginkeriaren azalpenak
 - Narrazioen bidez egiten dira, metodo hau mundu ulerkeran parte.
 - Baina...
 - Bocageko pertsonak ez dute mundu ulerkera gisa ikusten; aparteko zerbait da, urrunekoa eta agian esistitzen ez dena.

Interpretazio ezberdinak

- Bertakoen ustez...
 - GERTAERAK dira existitzen direnak eta garrantzitsua
 - Sorgindua izatea eta sorginkeriarekin amaitzeko prozesuak, alegia.
 - 2.MAILAN daude
 - konbertsazioak eta jakintzak.
- Autorearen ustez
 - Konbertsazioak dira benetan existitzen direnak.
 - Nahigabeak naturalak ez direla esaten dutenak, sorginkeria badagoela esaten dutenak eta sorginkeriaren aurka egiten dituzten elkarrizketak.
 - Ez dira hitzaldi aktiboak soilik, hilgarriak diren hitzaldiak dira.
 - Autoreak oso garrantzitsua ikusten du gertaera forma hauek bere hortan errespetatzea landa lana egiterako orduan.
 - Sorginkeriaren hitzak edo hitzaldiak osotasuna sorginkeria egoeratan bakarrik hartu dezakete
 - Batek ezin du informazioa osoki eskuratu gainerakoei ez badiete harrapatuta dagoela sinestarazten.
 - Honek etnografia egiteko modua aldatzen du
 - Norberaren agerpena desberdina izan behar delako
 - Sorginen aurkari kontsideratzen dute eta orduan konturatzen da autorearen honekin.
 - Testuan zehar bere akatsak azaletzen ditu eta zailtasunak azaltzen ditu etengabe.
 - Sorginen aurkari kontsideratzen dutenean , landa lanetik urruntzen da eta liburua idazten du, argi erakusten du informazioa lortzeko subjektu bilakatu beharra eta honekin batera subjektu izaeraren ahulezia ere.
 - Etnografa inozente moduan, sorginkeriaren aurkako subjektu gisa
 - BAINA batez ere etnografa kritiko moduan agertzen zaigu autorearen testuan.

Jeanne-n, beste liburu batetik ateratako ondorioak...

LIBURUA:

Sorginkeria ez da Afrikan bakarrik ematen, lurralde "aurreratuagoetan" (mendebaldeko herrialdeetan) ere ematen da.

Horrela, Jeanne Favret-Saada Normandiara joan zen sorginkeria aztertzerako, Frantziako mundo ruralera.

Liburuan Normandiako biztanleek sorginkeriarekiko zuten jarrera aztertzen zuten, eta kontzeptu

nagusi batzuk azaldu zituen:

- Sorginkeria sortzen duen }
 - Sorgin "ona" (Gripion): Gaixotasuna sendatzen du
 - Sorgin " gaiztoa"(Tripier): gaixotasuna sortzen du
- Igorlea: sorginkeria dagoen edo ez identifikatzen du.
- Sorgindua (manceau): sorginkeria nozitzen du

IKERKETA EGITEKO ZAILTASUNAK:

- Jendeak ez du hitz egin nahi, sorgindua ez dira aipatzen, ez da sorginduarekin hitz egiten... Jendeak beldurra daukalako

- "Zenbat eta gutxiago hitz egin, gero eta gutxiago harrapatuko dizute"
- Sistemaren barnean harrapatuta gelditu zaitezke, ikertzaileak ezin du distantziarik hartu. Ikerketa hau egiten zuen bitartean, autorean benetan beldurtu zen sorgindua zegoela pentsatzen zuelako eta heriotzari beldurra hartu zion.

SORGINKERIAREN GARAPENA (BIDEOAN IKUSTEN DENA):

- Pertsona gaixorik jartzen da, ez dago senda dezakeen ez mediku ez apaizik.
- Igarleari deitzen zaio eta honek sorginkeria identifikatzen du.
- Sorgin onari deitzen zaio, eta honek kontramadarikazio bat botatzen du.
- Ezin da inorekin kontaktua mantendu, sorgin gaiztoarekin kontaktua badago kontramadarikazioak ez du balio.
- Sorgin gaiztoak kontramadarikazioa sufritzen du.

ERRITUALAREN AZALPEN SINBOLIKOA:

- Erritua ez da garrantzitsuena, erritua sorgina identifikatzen du.
- Beste sorginkeria kasuetan garrantzitsuena begirada den bitartean, honetan garrantzitsuena hitza da, Gripion eta Tripierren arteko borroka. Sorginkeria edo sorginkeria egin edo jasotzen duenarekin hitz egiteak sorginkerian sartzen zaitu.

APEN TRINKOA: KULTURAREN TEORIA INTERPRETATIBO BATERUNTZ. 1998
- Clifford Geertz -
“Ankulegi”

CLIFFORD GEERTZ (1926-2006)

- Estatu Batuarra
- Antropologia interpretatiboan kokatu.
- Antropologia ikusteko ikuspuntua
 - Antropologia ez da zientzia bat eta bere helburuak ez du izan behar legeak bilatu eta teoria handiak egitea.
 - Berak dionez, kultura testu bat da eta antropologoak saiatu behar duena da testu hori itzuli eta ulertzen, hots, antropologoak interpretatu egin behar du testu hori.
 - Ostera sortu zen postmodernismo korrontean bere ikuspuntuak eragin handia izan zuen.
- Zer ikasi zuen?
 - Literatura: Era nobelistiko batean idazten du.

Sarrera (oinarrian)

- Kultura ikertzeko deskribapen trinkoa egin behar da
 - Azaleko deskribapenarekin ez da nahikoa.
- Geertzen ekarpen garrantzitsuena:
 - interpretatzen ari garela mahairatzea izan zen
 - Objektibitatea ez dela existitzen.
- Interpretatuko dena KULTURA izango da, zeinuen bidez.
 - Ezinezkoa izango da kultura bere osotasunean ikertzea.

I.Kapitulua: Zientzia interpretatiboa

- Teoria ugari sortzen dira...
 - KULTURA definitzeko saiakera ugari
 - Testuinguru horretan SORTU antropologia
- GRAND IDEÉ sortu...
 - Honen inguruan bildu ziren teorikoak.
 - Tylorrek adierazi zuen: “Dena benetan konplexua da”
- Denborarekin ohitu ideia berrira eta garrantzia eta ospea galdu zuen
 - Teoriko batzuk ideia horrekin burugogor jarraitu zuten
 - Beste batzuk beste ideien bila jarraitu zuten.
- Une horretan...
 - Geertzek proposatzen duen...
 - Kulturaren analisiak abiapuntu SEMIOTIKOA duela eta SINBOLOA duela oinarri.
 - Zeinuak interpretatzeko erabiltzen den teknika da semiotika.
- **PERSPEKTIBA SEMIOTIKOA**
 - **Zergatik zeinuak?**
 - Kultura ulertzeko balio dute zeinuek eta kulturak duen osagaien informazioa lortzen da beraiengandik.
 - **Nola?**
 - Zeinuak gizarte batek duen komunikatzeko sistemen bidez adierazten dira.
 - **Zer egiten dute?**
 - Komunikatzeko erabiltzen diren zeinuak aztertzen dituzte.
- **GEERTZ eta WEBER**

- Weberrek dio: Kultura, gizakia berak egin eta jositako esanahi sarea da.
- Geertz ados dago honekin eta hau gaineratzen du:
 - Antropologia ez da lege bila dabilen zientzia esperimentalak; **ESANAHIAK AURKITU NAHI DITUEN ZIENTZIA INTERPRETATIBOA** da.

II. Kapituluak: Deskribapen trinkoa

- Nola egiten da INTERPRETAZIO hori?
 - Nagusiki ETNOGRAFIAREKIN (+ teoriak)
 - Ez da metodo kontua soilik
 - Harremanak finkatu
 - Berriemaileak hautatu
 - Testuak transkribatu
 - Rylen, DESKRIBAPEN TRINKOA (ez-azalekoa)
- Deskribapen trinkoa:
 - Egitura kontzeptual konplexu mordoak, elkarri korapilatuak eta erlazionatuak daude eta informazio garrantzitsuena erdi ezkutuan dago.
 - Antropologoak gauzen sakoneko esanahia interpretatu behar du.
 - Antropologoaren papera beste jende batek egiten duen interpretazioak INTERPRETATZEA da.
 - Garrantzia duenak: komunitateak berak egiten duen interpretazioa da.
 - Interpretatzeko abilezia: lehenengo atzeman eta gero argitu.
- Adibide ezberdinak
 - Begi-keinua
 - Azaleko desk:
 - Azkar itxi, eskumako betazala
 - Dek-trink:
 - Ziria sartzen ari da
 - Cohenen istorioa (Marmushako ipuina)
 - Zergatik ekartzen du Geertzek testua?
 - Interpretazio ≠ daudelako
 - Testuingurua
 - Cohen judutarra da
 - Non? Magreb-eko zonaldean (frantsesen menpe)
 - 2 botere indar gerran
 - Frantsesak (kolonialak)
 - Berebereak (tribukoak)
 - Zer gertatzen da?
 - Cohen judutarra artzaina da eta bere etxera tribuko pertsonak moztortuta sartu eta ardiak lapurtu + pisukideak hiltz dizkiote.
 - Cohen zonaldeko militarrengana (frantsesak) doa, gertakaria kontatu + ordainsaria eskatzera.
 - Militarrak diotsa, bakarrik moldatu beharko duela...
 - Orduan, beste judutar batekin elkartu eta haien bila doa tribura.
 - Bertan borroka egin nahi duen edo ordainsaria jaso diotsa tribukoak.
 - Berak ordainsaria aukeratzen du (500 ardi)
 - Horren ostean, militarrengana abiatzen da eta ordainsariarena kontatzen diete.
 - Baina militarrak ez diote sinizten eta espia izateaz akusatuta atxilotzen dute.

- Urte askoren ostean, agintari gorenarengana (frantsesa) joan eta gertatutakoa kontatzen dio.
 - Honek ezin dutela ezer egin esanez.
- Zein da honen interpretazioa?
 - Frantsesak eta tribuak gerran daude...
 - Bakoitzak bere justizia dauka
 - Frantsesak: justizia koloniala
 - Tribuak: justizia tribala
 - Cohen 2 interpretazio sistemaren artean dago.
 - Gainera argi geratzen da, frantsesek eta judutarrek ez dutela oso harreman ona.
 - ...
- Geertzek zer egiten du?
 - Berinterpretazioa (antropologo gisa)
 - Baina aurretik
 - Kulturak ezagutu
 - Bertakoen interpretazioak ikusi
 - Kasu honetan: interpretazioa ezberdinak daude, eta ez datoz bat.
 - Beraz 2 justizia ereduren arteko talka dago.
 - Testuingurua ere kontuan: egoera koloniala

III.Kapitulua: Zer da kultura?

- **Kultura ikertzeko zeinuak ikertu... baina zer da kultura?**
 - Kultura ekintza sozial desberdinak ematen direnean agertzen diren esanahi desberdinak dira.
 - Garrantzitsua da:
 - Kulturaren zentzua eta balorea.
 - Kultura publikoa eta partekatua dela.
- Kultura eta bere zeinuak ALDAKORRAK dira eta bere **erabilpenak ezagutu** behar dira:
 - Elementuak bereizten ikasi behar da.
 - Alde batetik IZAERA ARRUNTA
 - Bestetik komunitate batean ematen diren ESANAHIK
 - Adibidez:
 - Ardiak toki guztietan lapurtzen dira baina kultura bakoitzean esanahi desberdina izaten dute.
 - Gertaerak ez dira bereziak, ematen zaien esanahia da berezia dena.
- Baina... BEHATU ETA DESKRIBATZEA-k arazoak izan ditzake
 - Antropologoen egindako analisiak, bertakoek “BENETAN” pentsatzen dutena al da?

IV.Kapitulua: Interpretazioaren arriskuak eta erronkak

- Antropologoa ez da aztertu behar duen kulturakoa
 - Beraz, herritarrekin SOLASTEN edo HITZ EGITEN ahalegindu behar du (Helburua)
 - Zer lortu behar da horrekin?
 - Elkar ekintzan dauden zeinuak interpretatu behar dira
 - gizarte gertakariak, jokabide ereduak, erakunde eta gizarte prozesuak .
 - Ohikotasunak janzkera desberdinak dituen lekuetan ikustea.
 - Herri batean kultura ulertzea partikularitatea murriztu gabe, bere ohikotasuna antz eman da.
- Geertzek uste du solasaldia gaizki ulertu dela antropologian

- Azalegitik eta askatasun gehiegiz egin izan da edo teknikoegi.
- Solasaldiaren eta idaztearen arriskua:
 - Bertakoek soilik egin dezakete 1. mailako interpretazioa.
 - Antropologoek 2.-3. ... mailako interpretazioak egingo dituzte
 - Beraz, FIKZIOA da.
 - Fikzioa ez da faltsukeria. Errealitatera hurbiltzen ari gara eta argitzeko gaitasuna izan behar dugu.

V.Kapitulua

- KULTURA
 - Jokabide ikasizat + adimen fenomenotzat hartzen da
 - Eta honen arabera, giza ekintza ulertzeko jokabidea aztertu.
- KOHERENTZIA
 - kultur sistemek gutxieneko koherentzia gradu bat izan behar dute.
- INTERPRETAZIO ANTROPOLOGIKOA-k edozer gauza deskribatzeak interpretazioaren muinera (zergatira) eramaten gaitu.
 - Adibidez: Ardien kasuan gertatutakoa,(lapurtzea, kalte ordain gisa itzultzea, frantsesek konfiskatzea...) GIZARTE DISKURTSOA da.
 - Diskurtso hau hizkuntza ezberdinetan garatu da hitzez eta ekintzen bidez.
 - Pertsonaiak ez ziren ulertu ez sinbolikoki eta ezta hizkuntzarekin ere.
- Etnografoak GIZARTE DISKURTSOAK
 - 1. “inskribatu”
 - 2. idatzita dagoenaren esanahi ona bilatu
 - 3. hori erredaktatu behar du
 - Etnografoak 3 operazio fase jarraitzen ditu
 - 1.behatu
 - 2. erregistratu
 - 3.analizatu
- KULTUR ANALISIA
 - balizko esanahien inguruko hipotesiak plazaratzea da.

VI.Kapitulua: Deskribapen etnografikoa

- 4 ezaugarri ditu:
 - Interpretatiboa
 - Antropologoak interpretatzen duena gizarte diskurtso jariora da.
 - Interpretazioa
 - “esana” ingurune pasakor horretatik jaso eta kontsultatzeko moduan finkatzean datza.
 - Mikroskopikoa da.
- Guk bide mikroskopikoa erabiltzen dugu
 - Komunitatea txiki batean ikertzen dugu, esparru mikroskopiko batean.
 - Ikertzen duguna ezin dugu orokortu.
- Bide mikroskopikoa erabiliz egindako deskribapen etnografikoa eskala handian eginiko interpretazioekin koordinatu. **NOLA?**
 - Epe luzean, aztertzailearen parte-hartze handiz, testuinguru itxietan eta ia itsu-

itsuan irizpide mikroskopikoez osatutako azterketa kualitatiboetatik sortutako materialetatik megakontzeptuak eta teoriak azaldu daitezke.

- Bi eredu izan ziren nagusiak:
 - Jonesvillena (EEUU): Eredu mikroskopikoarekin antropologoek ez dituzte herrixkak ikertzen, herrixketan ikertzen dute.
 - Pascua uharteetan: “Esperimentu naturalaren” froga + eredu kasua

VII.Kapitulua: Kultur interpretazioaren baldintzak

- Kultur interpretazioak baditu zenbait ezaugarri edo baldintza garapen teorikoa beste diziplinetan baino **zailagoa** egiten duena:
 - **Antropologian teoriak azter eremutik gertu egon behar du.**
 - Kulturaren enfoke semiotikoak, mundu kontzeptualean sartzen lagundu nahi digu eta bertan jendearekin solastu edo hitz egin behar da.
 - Hala ere, arrotzak zaizkigun mundu sinbolikoan barneratu beharrak eta kulturaren teoriarik garapen teknikoan aurrera egin beharrak tentsioak sortzen ditu
 - ZERGATIK??
 - Kultur teoria ez da bere buruaren jabe:
 - Deskribapen trinkoak ematen dizkion datu gordinetatik bereizi ezina denez, deskribapenaren barne logikarekin bat datozen teoriak eraikitzeke askatasun mugatua du.
 - Kultur analisi abiapuntu berri batetik hasten da, bultzada intelektuala indargabetu arteraino heldu.
 - Lehen garatutako kontzeptuen aurkitutako gertakariak erabiltzen dira.
 - Aurretik formulatutako hipotesiak berriro frogan jartzen dira.
 - Teoria baten osaketan funtsezkoa da DESKRIBAPEN TRINKOA ahalbidetzea.
 - Ezin ditugu kasu partikularrak orokortu, hauen baitan orokortu behar dugu.
 - Honi, medikuntzan eta sakoneko psikologian INFERENTZIA KLINIKOA deitzen zaio.
 - **Teoria ez da aurreikustzailea.**
 - Adib: diagnostiko bat egiten duenak ez du elgorria aurreikusten baizik eta, norbaitek hori duela adierazten du.
 - Estilo klinikoaren kontzeptualizazioa
 - Gertakarien interpretazioak sortzera dago bideratuta
 - EZ manipulazio esperimentalak proiektatzera edo sistema jakin baten etorkizuneko egoerak deduzitzera.
 - Antropologoa deskribapen trinkoa egiten hasten denean ez da informaziorik gabe hasten, lehendik behatutako fenomenoak kontuan hartzen ditu.
 - Izan ere, ideiak teoriak ez dira azterketa bakoitzean sortzen baizik eta ideiak beste azterketa/ikerketatik hartzen dira eta hauek aplikatzen dira.
 - **Zientzia interpretatiboaren teoriaren funtzionamenduan**
 - bereizketa bat planteatzen da,
 - deskribapenaren eta azalpenaren artean.
 - Gure kasuan, bereizketa hori erlatiboagoa da

- Inskripzioa (deskribapen trinkoa) eta espezifikazioaren (diagnostikoa) artean ematen da bereizketa.

- **HELBURUA**

- Konklusio zabaletara iristea da, gertakari txikietatik eta trinkoetatik abituz.
- Ondorioz, ez da bakarrik ikusten duguna interpretatzea
 - TEORIA ere lantzen da eta interpretazioak teoriaren menpe daude.

VIII.Kapitulua: Eztabaida sakona

- Adb: Horrela dio Indiako ipuin batek.
 - Esaten zuten mundua plataforma baten gainean zegoela
 - Plataforma hori elefante baten bizkarraren gainean eta honen azpian dortoka bat zegoela.
 - Batek galdetu zuen ea dortoka horren azpian zer zegoen? Eta erantzun zioten beste dortoka bat zegoela eta horrela etengabe.
- Adibide horrekin konturatzen gara - kultur analisia osatugabea dela.
 - Zenbat eta gehiago sakondu orduan eta osagabeagoa da. Hau da etnografo izatea.
- Antropologiaren ezaugarria:
 - **Hobe da, eztabaida sakon bat edukitzea, adostasun batera iristea baino.**
 - Horregatik, monologoek ez dute balio handirik azaldu beharreko ondorioz ez dagoelako.
 - Benetan garrantzitsuena dena eztabaida da.

Geertz-en proposamena

- Sujetibitateari eta kabalismo magikoari AURRE EGIN.
- Forma sinbolikoen analisia gizarte gertakari konkretuei, gizarte bizitzaren mundu publikoari ahal bezain estu lotua mantentzen saiatzea.
- Objektibotasuna ezinezkoa da (eta bakoitzak bere sentimenduak adieraz ditzake.)
- **Antropologia interpretatiboaren funtsezko bokazioa**
 - **Ez da gure galdera sakonei erantzunak ematea baizik eta besteek emandako erantzunak eskuratzeko aukera izatea.**

Ondorioak

- Geertz-en EKARPEN NAGUSIA, semiotika!
 - Antropologoak zientziaren eremuan sartzen saiatzen ziren bitartean(objektibotasuna helmuga) honek dio subjektibitateak duela garrantzia, gure interpretazioak izango direlako.
 - Subjektibitatea elementu zentrala da.
 - Subjektibotasunak, esanahiaren intenzionalitatea eraldatzen du.
 - Esanahiak berak du garrantzia eta honek duen intentzioa, (ez ardiak lapurtzearen ekintza soilik).
- Antropologoak interpretazioa da idazten duena...
 - Horregatik dio, ETNOGRAFIA dela egiten duena. (Ez-azalekoa soilik)

- Sinboloak/zeinuak interpretatuko dira, kultura osotasunean ikertzea ezinezkoa baita.
- Deskribapen trinkoak ahalbidetu, gertatzen dena ULERTZEA (testuingurua kontuan)
- Ez interpretatu gure ikuspegitik soilik
 - Baizik eta aktore sozialek nola interpretatzen dituzten ulertzen saiatu
 - Aztertu beraiek erabilitako hizkuntza eta esanahiak.
 - Eraikitako zerbait da, fikzioa, eta interpretazioan abila izan behar du antropologoak.
- Beraz... elementu txikiari, mikroari egiten zaio kasu.
 - Hemendik abiatzen da interpretazioa
 - Ondoren, makroan kokatzeko aukera emanez.

DAVID KERTZER (1948)

- New York Cityn jaio zen.
- Brown-eko unibertsitatean
 - Gizarte zientziak, Antropologia eta Ikasketa Italiarrak egin zituen.

Sarrera

- Errittoa bizitza politiko modernoaren funtsezko osagaia da
- Ideologia mota guztiek erabiltzen dituzte erritxoak
 - Sistema politiko guztiek erabili → Autoritatea legitimatzeko
 - Iraultzaileek ere, autoritatea deslegitimatzeko.
- Erritxo politikoei esker
 - Mundua ulertzeko gaitasuna lortzen dugu: SINPLIFIKAZIOA
 - Ideiak ordenatu eta sinplifikatzean sortzen dira.
 - Munduan ORDENA ezartzeko ezinbestekoak.
- Mendebaldeko gizartean, gutxi aitortzen dute
 - Erritxoek politikagintzan duten garrantzia
 - Izan ere, uste hau dago... politika = arrazoia

Politika, sinbolikoa eta errittoa

- Politika → sinboloen bidez adierazten da
- Politika ulertzeko → sinboloak
- Politikan sinbolismoa → modu askotan (erritxoak)
- Politika ikertzaileek → erritxoek ez diete garrantzirik ematen
 - BAINA... herri inustrializatuetan biztanleriaren zati handi batek BAI
- KERTZER-ek aipatzen... du
 - Erritxoak funtza
 - Leku askotan + garai ezberdinetan

Sinboloen indarra eta boterea

- Ez zaio sinboloari beharrezko garrantziarik eman.
- Thurnan Arnold-ek
 - Pertsonen jokabidea + erakundearen jokabidea = SINBOLIKOAK direla esan zuen.
- Kontuan izan...
 - Pertsona → kultura
 - Estimuluak → kategorizazioa → sinbolo sistema
 - Mundu ikuskera → nortasuna
 - Kaosetik → ordenara
- Sinboloen bitartez estimuluen kategorizazioa egiten dugu
 - SAILKATU EGITEN DUGU
- Sinboloetatik ez gara kontziente
 - Guk sortzen ditugu (ohartu gabe)
- Herri eta kulturek, sinbolo sistemak dituzte (bakoitzarenak)

- Gizakien arteko harremanei esker sinbolo berriak sortu eta besteak desagertzen dira

Sinbolismoa politikan

- Boteretsuak vs. ahulak sortzen ditugu
 - Adib: jenerala eta soldadua gela batean bilutsik? (Erropak sinbolikoak dira)
- Hainbat autorek honakoa aipatzen dute:
 - Kessler
 - Sinboloak: politika erreala
 - Lerner
 - Hitler/oposizioa
 - Walzer eta Anderson
 - Estatua eta nazioa
 - Hauek sinboloak dira
 - Sinboloetan oinarritutako “KONSTRUKTO SOZIALAK” dira
 - Guk sortu ditugu
 - Ez gara guk sortu ditugula ohartzen
- “Politika nagusiki gizartean erabiltzen diren sinboloak ulertzeko artea”
- Politikagintzan ez dira sinboloak lantzen, garrantzia gutxi
 - Sinboloen sistema propioa aztertzea zaila delako
 - Metodo empirikoan nagusitasuna dela eta
- LABURTUZ...
 - Pertsonak = sinbolo sortzaile eta erabiltzaile
 - Gizarte konplexuagoa → sinboloen indarra =

Erritoak. Definizioa

- Antropologian definitu, ERRITOA: estandarizatuak dauden eta kulturalki errepikatzen diren akzio sozialak.
- Durkheim
 - Sakratua/profanoa (munduaren banaketa)
 - Eta batetik besterako AGINDUA...
 - Errittoa: sare baten osatutako akzio soziala
- Baina, hau erlijiotik haratado... modu zabalean ulertu.
- Zertan lagundu erritualak?
 - Konfiantza + komunitatearen kide sentitzen
 - Bizi garen mundua = dela eta izango dela, sentitzen.
- Errituala = antzerkia

Errituen ezaugarriak

- Errepikakorrak
 - Emozioak kanalizatzeko
 - Arlo kognitiboa gidatzeko
 - Gizarte taldeak antolatzeke
- Estandarizatuak
 - Kontserbakorrak
 - Aldakorrak

- **Sinbolikoak**
 - Ohiturak ¹ erritoak
 - 3 ezaugarri garrantzitsu:
 - Kondentsazioa (esanahi bat baino gehiago bil ditzake)
 - Multibokalitatea (persona bakoitzak modu ezberdian ulertu dezake)
 - Anbiguetatea (jendea sinbolo baten azpian bil daiteke benetako kontsentsurik egon gabe)
- **ERRITOAK**
 - **Mundu ikuskera:**
 - Jaso
 - Indartu
 - Aldatu
 - “Erritoen ekintzen bidez, barnekoa ateratzen da, eta mundu ikuskera subjektiboa gizarte-errealitate batean bihurtzen da”
 - **Eragina**
 - Arlo psikologikoan:
 - Iragana-Oraina-Geroa
 - Denbora eta errealitatearen menpekotasun sentsazioa
 - Antzerki kutsua (Arnold): Rolak eta emozioak
 - Arlo Psikologikoa - Soziologikoa:
 - BANAEZINAK

Erritoen garrantzia politikan

- Mendaldeko pentsaketan: erritoei leku periferikoa
 - Baina, erdigunean daude... berez.
 - Ustea...
 - Politika gizon / emakume arrazionala
- Kontuan izan behar da...
 - Mary Douglas: “Erritoei errealitate bat sortzen dute, zeina ez litzakeen ezer izango erritorik gabe. Ezinezkoa da ekintza sinbolikorik gabe gizarte-erlazioak gauzatzea”
- Gizarte bakoitzak: Mitologia (pertsonek, gertaerak)
 - Esaterako: EEBB: Washington G., Lincoln, Martin Luther King...
 - NAZIOAREN IDENTIFIKAZIOA dira.
- Erritoak
 - Mito eta sinboloak zabaltzeko bide nagusia
- Erritoei esker: politika ikuspegia
- Bereganatu ondoren: aldaketarako erresistentzia (ez inmunitatea)
- Erritoei arlo kognitibo eta emozionalean eragiten dute

Ondorioak

- **Erritualak**
 - Politika eta botere esparruen arteko gurutzaketa egiten du.

- Ikerketa Antropologiko Politikoetan
 - **Arlo sinbolikoaren falta** somatzen du
 - Orain artean, Antropologo Afrikanistek baino ez dute ikuspegi hau ikertu
 - Zergatik?
 - Mendebaldean (Eliza // Estatua) ez bezala, erlijioa eta politika batera ematen direla uste baita.
 - Gurean, Estatua auzi terrenalen arduraduna litzateke, Eliza “beste munduko” gauzez arduratzen den bitartean.
 - Erritual politikoek banaketa hori ez duten herrialdeetan berebiziko garrantzia hartzen dute.
- **Boterearen sakralizazioa:** Benetan al da hain ezberdina boterearen sakralizazioa herrialde industrial eta ez-industrialen artean?
 - Ez! (Kertzer) Boterearen sakralizazioa botere eta erritual politiko guztietan agertzen da.
 - Are gehiago, erritual politikoak edonon ematen da.
- Gluckman-en erritual politikoak
 - *status quo*-a mantentzeko dela uste badu...
 - Kertzerrek erritual politikoek
 - hori baino paper garrantzitsuagoa dutela uste du; ordena mantentzeaz gain, **deslegitimat**u ere egin dezakete.
- Politika sinbolismoaren bidez adierazten da
 - Beraz, **prozesu politikoak ulertzeko**
 - sinbolo politikoaren sarrera, garapena eta manipulazioa ulertu behar dira
 - Baita botere sinbolikoa materialki nola adierazten den ere.
- Sistema sinbolikoak
 - **ordenaren mantenurako eta mundua antolatzeko eta ulertzeko** tresna ezinbestekoak dira
 - Kulturaren kidetzatik/elkarbanatzetik ikasten dugu.
 - 2 dimentsio ditu: indibiduala eta soziala.
- Jendea, berez, **ez da kontziente** eurek sinbolikoki sortutako errealitatearen irudia mantentzen dutenik; errealitatetzat hartzen dute eta kito.
 - Jendeak uste du mundua ikusten duen modukoa dela.

Ekarpenak

- Kanpaina elektorak
 - Sinboloez...
 - Aurrekoa bermatu, baina modu berrian inkorporatu
 - Elizak ere bai (ideologia atzerakoia + teknologia berriak)
 - Espazio publikoaren erabilera... sinbolikoki oso potentea
 - Lehenbiziko pegada (prentsari begira)
 - Mitinak (orain indar erakustaldia)
 - Antzerkia da, guztiz erritualizatua, baina ++.
 - GIZAKIAK IZAKI ERRITUALAK gara!
- Erritualak...
 - Garrantzia = politika edo erlijioan

- Baina politikan gutxiago ikertu da.
- Mary Douglas-ek zioen... sorginkeria/erlijioa
 - leku batzuetan sistema osoa baldintzatu eta bestetan zatitxo bat.
 - Afrikan esaterako, gizarte osoa blaitzen du
 - Erlijiosotik politikora doa.
- Denborak + lekuak GARRANTZIA berezia hartzen du. (Gernika. Apirilaren 26ko arratsaldeko sirena)

BEGOÑA ARETXAGA (1960-2002)

- 1960an jaio Donostian eta 2002an hil Austin (Texas)
- EHU-n ikasi zuen Filosofia eta Psikologia
- Antropologia doktorego New Jersey-ko Princeton Unibertsitatea lortu zuen 1992
- Bere lan ildo nagusia: nazionalismoa, indarkeria eta genero eta sexualitatearen azterketa.
 - Aipagarrienak:
 - *Los Funerales en el Nacionalismo Radical Vasco: Ensayo antropológico*
 - *Shattering Silence: Women, Nationalism and Political Subjectivity in Northern Ireland*

Testuaren kokapena

- Testu hau Euskal Herriko militante abertzaleen hiletan inguruko azterketa sinboliko bat da.
- Aztertzen ditu **80. Hamarkadan** hasieran mititante abertzaleen hileta ospakizunak.
 - Hainbat ETA-kide, errefuxiatu edo Herri Batasuna-ko kide.
- **TESTUINGURUA**
 - 1988an argitaratua
 - Azterketa 80. hamarkadan kokatzen da
 - Indarkeria politiko gogorra garaiotan
 - Estatuak +
 - Batallón vasco español
 - GAL
 - ETA-k
 - Hileta dextenteko garaiak,beraz.
- **TESTUAK LANDU**
 - **Euskal Herriko militante abertzaleen hiletan inguruko azterketa sinboliko bat da.**
 - Batez ere, **emakumearen proiektzio sinbolikoa** aztertzen du.
 - Zehazki, **amaren proiektzio sinbolikoa**.
 - Aretxagaren ustez amaren proiektzio sinbolikoa oinarrizkoa baita hileta hauetan.
- **KOKAPEN TEORIKOA**
 - Keertz-ek
 - Sinboloak eta erritualak politika alorrean gaian bete-betean sartzen da.
 - Erritualak garrantzia berezia arlo politikoan
 - Aretxagak ildo honetan dihardu...

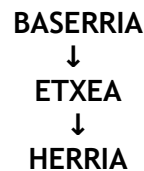
Testuaren eskema

- Aretxagak hainbat **elementu** zerrendatzen ditu azterketa sinbolikoa egiteko:
 - Etxea-herria harremana
 - Senideak, etxearen pertsonifikazio gisa
 - Hildakoa, heroi-martiri gisa
 - Odolaren sinbolismoa
 - Bizitza eta jarraipenarekin lotutako sinbolismoa
 - Emakumearen papera eta amaren irudia

- Ondoren...
 - Aretxaren ONDORIOAK
 - Azkenik EKARPENAK

Etxea-herria harremana

- **BASERRIA** da abiapuntua:
 - **Euskal tradizioaren sinbolotzat** hartu izan da
 - “**Berezkoa**” denaren sinboloa
- **Garai historiko bakoitzean...**
 - **Karlismoan:** tradizioaren defentsa, baserriari lotutako bizitzaren defentsa
 - **Nazionalismoa:** kontradikzioa, nahiz eta mugimendu urbano izan zen sorreratik, baserriak ematen dio koherentzia teorikoa
 - **80. hamarkadan:** baserriak garrantzi ideologiko eta sinboliko handia zuen
- **Beraz:** “Herri baten eta hizkuntza baten pertenezia baserri baten irudian laburbiltzen da”

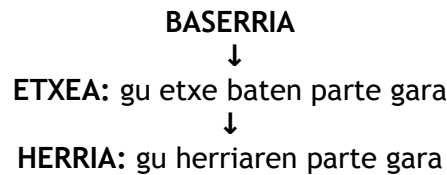

BASERRIA ⊃ ETXEA da ⊃ ETXEA ⊃ HERRIA da

- **Pertenezia** “Gure herria” edo “Gure etxea” bezalako esamoldeen bidez adierazten da
- **ETXEA-HERRIA LOTURAK**, 3 oinarri:
 - **Kulturala**
 - Etxeak norbanakoaren identitatea ezartzen du.
 - Abizenak erabili ordez baserriaren izena: Hondartza, Xandra, Otsabi...
 - **Historikoa**
 - Azken 150 urteetako egoera historikoak unibertso sinboliko berezia sortu du:
 - ETXEA-HERRIA ⊃ gurea ⊃ zapaldua (osotasuna adierazten du)
 - Vs**
 - KANPOKOA ⊃ bestea ⊃ inposatzailea (indarkeriz inposatu zaiguna)
 - **Soziologikoa**
 - Familia zentralitatea du euskal gizartearen antolaketan
 - Familia erabat inplikutzen da norbanakoa zailtasunean edo arriskuan dagoenean
- Hau dena, hiletaren hainbat elementutan nabaritu:
 - Hileta **PUBLIKOA** da
 - Baita gorpuaren trasladoo ere. (*Honek aldaketak azten hamarkadetan!!*)
 - Gainera, normalean, hildakoaren gorpua **jaiotza tokira** eramaten da hilobiratzerara... etxera
 - Traslado honek garrantzi sozial handia du
 - Garai bateko hileta tradizioaletan bezala

Senideak etxearen personifikazio gisa

- Senideak = etxekoa dira (ez ahaideri guztia)
 - Gurasoak (ama) + anai-arrebak + emaztea + seme-alabak
- Hiletan senideen presentziak berrezten du etxearen inguruko metafora

- Honek lortzen du **publikoaren identifikazioa aktoreekin** (senideekin)
 - **KOHESIOA** lortzen da
- Gogoan izan:
 - Mary Duglass: erritoaren izaera soziala, ezin da ulertu gizartea erriturik gabe
 - “Herria errealitate supra-indibiduala gisa agertzen da; norbanakoak herriaren parte dira baina ez dute indibiduo gisa garrantzirik, partaide gisa baizik”
 - **ABESTIA** (Monzon)

*Euskal-Herria diagu zai
Presoak eta hilak ere bai
Abertzale izanez gero gaur
Gauden denok anai*

- Hildakoa “herriaren semea” da eta “gure anaia” da
- **Van gennep**-ek esango luke hau dela erritu honen helburu nagusia
 - **BERSARTZEA**, Komunitate osatzea
- **Bordieuk** aldiz, esango luke, erritu honen helburua
 - **GU** eta **BESTEAK** bereiztea dela.
 - Bestearen oposizioan ikusi norbere identifikazioa.
 - Lehen erabili dugun eskemaren arabera, muga legitimatzen da.
 - **ETXEA-HERRIA** □ gurea □ zapaldua (osotasuna adierazten du)
 - Vs**
 - **KANPOKOA** □ bestea □ inposatzailea (indarkeriz inposatu zaiguna)
- Esan dugu, beraz, hildakoa herriaren semea dela
 - Baina ez da anai soil bat: **ANAI EREDUGARRIA** da
 - Herriarengatik dena eman duena
- Ondorioz, **familia ere eredugarria** da
 - Eta **hala jokatu** behar du hiletaren errituan
 - Bakoitzari dagokion papera jokatuz eta publikoaren identifikazioa lortuz.

Hildakoa heroi-martiri gisa

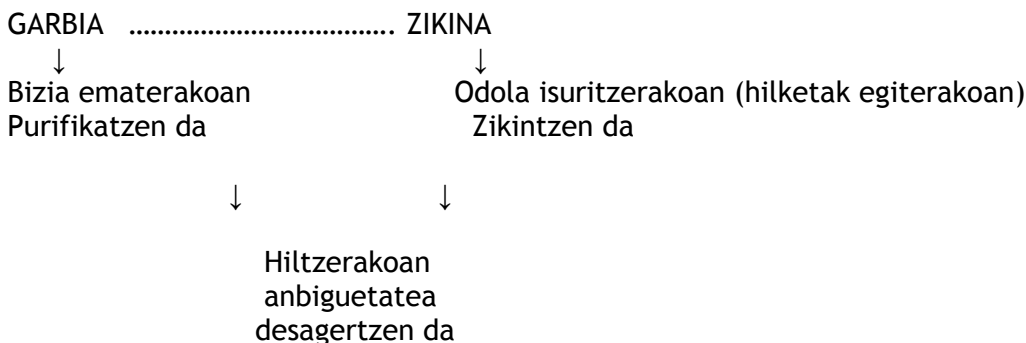
- Hildakoa bi modutan agertzen da:
 - Agintarientzat, komunikabideentzat: **TERRORISTA, HILTZAILEA**
 - Abertzaleentzat: **HEROIA, MARTIRI**

*1988an Hertzainak taldeak 564 abestia (batzuen ustez ordaintzen, dagokioen zigorra... maite dutenentzat, berriz, askatasun haizea)

- Aretxagaren ustez TESTUINGURUAK azaltzen du zer den.
 - Baina, Zulaikak honi buruz hitz egin zuen Ankulegi Jardunaldietan.
 - Bere ustez, ETA-kideak sazerdotearen papera hartzen du
 - PAPER BIKOITZA:
 - HILTZAILEA
 - SAKRATUA
- Hiletaren funtzio garrantzitsu bat
 - **HILDAKOA HEROI MODUAN BERRESTEA** da.
- Sakrifizioaren logika agertzen da hemen:
 - Hildakoak bititza eman du (eskaintza) idei goren batengatik ... GUDARIA
 - HILDAKOAeskaintza..... IDEI GOREN BATI
(bizia) HERRIARI (Euskal herriko Askatasunari)
 - Gainera MARTIR bihurtzen da: sakrifizioa “anai” guztiengatik ematen duelako
 - Sakrifizioaren bidez HILDAKOA PURIFIKATZEN da, aurretik egindako guztiagatik garbi geratzen da
 - Era berean, gainontzekoak ere garbitzen ditu.
 - Erritualaren bidez besteak hildakoarekin identifikatzen dira eta purifikatzen dira.
 - Leach-en “La lógica del sacrificio” testuan sakrifizioaren II.ereduarekin lotuta legoke
 - Denborarekin lotutako sakrifizioa:
 - Zerbait sakrifikatzen da (ETA-ko kidea) → purifikazioa lortzen da → ETA-kideak status berria lortzen du
 - Aretxagak dio militanteen sakrifizio logika hau
 - **Kristoren ereduarekin paralelismo handia duela**
 - Mitologia kristauan Kristo (Jainkoaren semea) sakrifikatzen da gizadia purifikatzeko eta garbitzeko.

Odolaren sinbolismoa

- Odolarena oso lotuta dago oraintxe aipatu dugun sakrifizioarekin.
 - Odola = biziaren sinboloa da = purifikatzailea da
 - Baina “oposizioa” edo “polaridadea” du:

Bizia eta jarraipenaren sinbolismoa

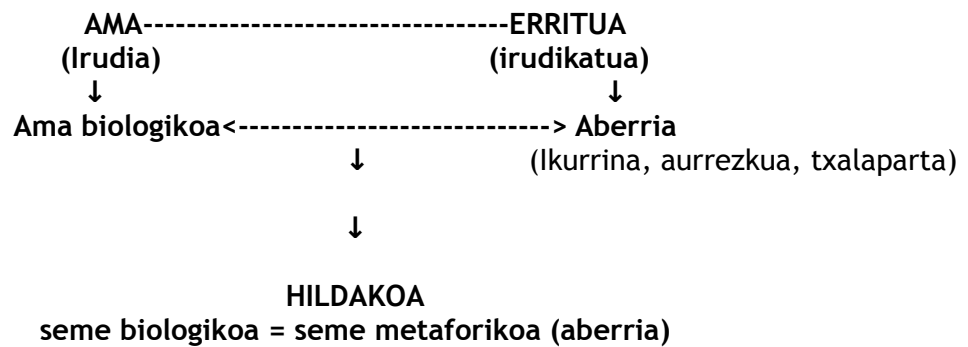
- Heriotzak status aldaketa dakar.
 - Kultura askotan heriotzaren negazio sinbolikoa egiten da
- Hileta hauetan negazio hau bi modutan:
 - **Hildakoa ez dago hila**: haizea, itsasoa...askatasun sinboloak
 - **Borroka bizirik dirau**: bere heriotzarekin borroka indartzen da.
- Hau irudikatzen duen elementu sinbolikoak:
 - ZUHAITZAK: iraupena
 - HARRIA: indarra, irmotasuna (Sandra Ott... indarra, mana)
 - MAKILA
 - HAZIA-LOREAK: koloreak
 - (gorria: odola + txuria: garbitasuna + berdea: ikurrina, herria)
 - Askotan seme-alabek eramten dituzte JARRAIPENA/ETORKIZUNA irudikatuz

Emakumea eta amaren papera

- Hileta hauetan emakumeak hartzen du balio sinboliko handia.
 - Zehazki, amaren paperak hartzen du oso balio sinboliko garrantzitsua.
- Horretan oso antz handia du hileta tradizionalarekin.
 - Ama JARRAIPENAREN sinboloa da
 - Baserrietan, jarraipena ondorengoen bidez lortzen da
 - Hileta abertzaleetan ere hala gertatzen da.
- *“El lema presente de “atzoko eta gaurko gudariak” propicia una lectura metodológica de la historia, donde las distintas generaciones de gudariak son percibidas en una sucesión continua, cuyo nexo de unión es precisamente la mujer”*
 - “Atzoko eta gaurko gudariak”
 - Belaunaldi ≠ arteko harremana irudikatu → “gudariak” jarraipenaren irudi
 - Eta honen oinarrian... AMA
- **GIZONAREN ETA EMAKUMEAREN ROLAK**

	GIZONA	EMAKUMEA
TOKIA	GUDARIA (Borrokan, espetxean)	SENIDEA (etxean)
ZEREN ARABERA JOKATU	Beraien interesen arabera, beraien kabuz	Familia harremanen bidez, ez beraien kabuz: (emaztea, arreba...)
JOKABIDEA	POLITIKOA Ekintza, lehia	FAMILIARRA Eustea, sendotasuna, egon, lagundu, babestu...

- **AMAREN ROLA ERRITUAN**

ONDORIOAK

- **Hileta ekintza sinbolikoa da**
 - Etnizitatea transmititzen du
 - Euskal identitatea transmititzen du
 - Euskal identitatea adierazi eta berresten du sinbolo eta ekintza ezberdinen bidez
- **Erritualaren ikuspegitik:**
 - Heriotzaren negazioa
 - Jarraipenaren aldarrikapena
 - Kohesio mekanismoa
- **Erritualean**
 - Emakumeek eta gizonek rol ezberdinak dituzte
 - Gizonak: gudaria, ekintzailea
 - Emakumeak: ama, bikotea, laguntzailea, zaindaria...
- **Amaren rola azpimarratzen da**
 - Ama = talde pertenezia + jarraipena
 - Ama = aberria
- **Antzekotasun handia hileta tradizioaletan amaren rollarekin**

EKARPENAK

1.ekarpena

- Inaxi Zeberio, poliziak hila Gernikan.
 - Bere hiletan Irlandako tipo bat egon zen eta hona hemen bere ekarpenak...
 - *As fists were raised and the irrintzi wailed the mood was transformed from one of mutual sadness to one of strength, solidarity and courage.* AN PHOBLATCH 1998/06/18 Toirleach Mac Eochaidh
 - Ukabilak gora igo eta irrintzia botatzean...
 - Tristura-tik à INDARRA + ELKARTASUNA + KEMENA (kohesioa-ra)

2.ekarpena

- Azken 25 urte hauetan aldaketak eman al dira Aretxagak aipatutako sinbologian eta elementuetan?
 - Hiletak ez dira publikoak (debekatuak daudelako, baina!)
 - 1998an Lasa eta Zabalaren gorpuak ekartzeko zailtasunak jarri zituen poliziak (aldaketa bat ekarri zuen horrek)
 - 2013an Lopez Peñaren harrera eta omenaldiak ere erakusten du.

- Agur publikoaren beharra, baina azkena oso NEURTUA
 - Legea parez pare...
 - Batzuek konturatu dira sinbolismo honen indarraz...
- Ez daude hainbeste hildako... baina heroien sinbolismoa
 - Presoek hartu dute.
- Garrantzi duten erritualak presoan inguruan egiten dira:
 - manifik
 - ongi-etorriak
- Sinbolismoak garrantzia handia azken urteotan ere:
 - Txapela eman
 - Zapia ipini senideei, edo preso ohiari...
 - Argazkien debekuak
 - ...
- Etxea-Herria
 - Lotura apur bat puskatu da, lege aldetik eman diren inposaketa eta debekuekin.
- Oso gauza gutxi KASUALITATEARI lotuta
 - Krabelina gorriak
 - Portugalgo krabelinen iraultza...
- Gainontzeko hileta gehienak
 - elizan, baina hauek... PLAZA PUBLIKORA salto!
 - Gorpu bidea
 - Baserritiik atera eta elizarako bide hori (betiko bidea ez zena)
 - Politikaren ezaugarri nagusi bat
 - ESPAZIO PUBLIKOA
 - Nahiz eta 70.hamarkadan “lo personal es politico” ideia ere badatorren... plaza publikoaren indarrak badirau.
 - Eta sinbolo gorenak espazio publikoan ageri dira.
- Emakumearen paperan aldaketak eman dira baina ez hainbest
 - ETA-ko kide garrantzitsuak emakumeak dira
 - Hildako batzuk ere emakumeak izan dira: Inaxi Zeberio, Olaia Castresana
- Rol aldaketak??? Askeguneko argazkia: Mikel eta bere aita
- Baina...
 - Amaren papera garrantzia du oraindik:
 - Senideen irudia amarena da
 - Adibide garbia: Nahikari Otaegiren irudi familiarra + Herrirak egindako laburmetraiarena.
- Kontuan izateko lanak + kontuak:
 - “Barrura begiratzeko leihoak”
 - Heroi/etsai horrekin amaitu nahi, pertsonak dira.
 - Eiguren/Otegi...
 - Bakearen saria (Gernika)

- Alabek hartu eta argazkien azpian alabak trukatuta ageri...
 - Emakume izateak zerikusia?
 - Ez dezatela guk bizi behar izan duguna bizi...
 - Trukagarriak
 - Alaba bat eta bestea...
- “Madres de la plaza de Mayo”
 - Sinbolismo garrantzitsua: zapia
 - Identifikazioa
 - Belaunaldi ezberdinak irudikatu
- “Gu sortu ginen enbor beretik sortuko dira besteak”
 - Xabier Letek, existentzialismoan ziharduen....
 - Baina ondoren, lerro hauei oso adiera politikoa eman zaie...
 - kimua/zuhaitza/ernalketa... heroia (hilezkorra dena)